

EKONOMI
HÖGSKOLAN
Lunds universitet

Kandidatuppsats
FEK 582
HT 2005

Revisionspliktens vara eller inte vara

— *för små och medelstora aktiebolag i Sverige*

Författare:
Jessica Holmberg
Ellen Höög
Caroline Jangvert

Handledare:
Gunnar Wahlström

Sammanfattning

Uppsatsens titel: Revisionsplikten vara eller inte vara – för små och medelstora aktiebolag i Sverige

Seminariedatum: 11 januari, 2006

Ämne/kurs: FEK 582 Kandidatuppsats, 10 poäng

Författare: Jessica Holmberg, Ellen Höög, Caroline Jangvert

Handledare: Gunnar Wahlström

Nyckelord: Revisionsplikt, revision, SME, förtroende och intressenter

Syfte: Denna rapport syftar till att urskilja för- respektive nackdelar med revisionsplikten. Genom att analysera våra respondenters inställningar i frågan skall vi dra slutsatser om revisionsplikten i SME är tillräckligt motiverad för att den skall vidmakthållas. Undersökningen syftar också till att dra slutsatser om varför Sverige är ett av de få länder som fortfarande har kvar revisionsplikten i samtliga aktiebolag. Avslutningsvis vill vi även ta reda på om det finns något samband mellan detta faktum och respondenternas inställning i frågan.

Teori: För att besvara vår frågeställning har vi tagit utgångspunkt i det viktiga begreppet förtroende, revision, den institutionella teorin samt den pågående debatten.

Metod: För att uppfylla uppsatsens syfte har vi främst använt oss av det induktiva angreppssättet samt den kvalitativa ansatsen. Vår primärdata har samlats in via semistrukturerade intervjuer med representanter från både SME och mindre revisionsbyråer.

Resultatredovisning: Vårt empiriska underlag består av svaren från intervjuer med tio respondenter – fem från SME och fem revisorer. Svaren vi har fått presenteras utifrån följande faktorer; företagets intressenter, trygghet för ägarna samt den svenska institutionen, och analyseras med hjälp av litteraturkapitlet.

Slutsats: Alla våra respondenter ansåg att revisionsplikten i små och medelstora aktiebolag bör finnas kvar, dock med vissa förändringar av reglerna, men fortfarande lika omfattande för alla bolag. Samtliga respondenter menade att den nytta de erhåller från revisionen överstiger kostnaden, främst på grund av den trygghet den skapar för företagets intressenter, både externa och interna. Ett undantag fanns dock i mikroföretagen där ett avskaffande av revisionsplikten kan vara aktuellt då dessa företag ofta är enmansföretag eller tjänsteföretag och gagnas därför inte lika mycket av revisionsplikten som andra företag.

Abstract

Title: The Being or Not Being of Statutory Audit – for Small and Mediumsized Enterprises in Sweden

Seminar date: January 11th, 2006.

Course: Bachelor thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS)

Authors: Jessica Holmberg, Ellen Höög, Caroline Jangvert

Advisor: Gunnar Wahlström

Key words: Statutory audit, auditing, SME, confidence and stakeholders.

Purpose: The purpose of this paper aims to acknowledge the advantages and disadvantages of statutory audit. By analysing our respondents attitudes towards this, we will draw our conclusions regarding whether or not statutory audit in SME is motivated enough to be maintained. The examination also aims to draw conclusions regarding why Sweden is one of few countries that still keeps statutory audit in all enterprises. In conclusion, we would also like to find out if there is a connection between this fact and the respondents attitude towards the being or not being of statutory audit.

Theoretical perspectives: To answer the raised questions, the important conception confidence, audit, the institutional theory and the current debate are used as a starting point.

Methodology: To fulfill the purpose of this paper, we have mainly used an inductive and qualitative approach. Our primary data has been collected by semi-structured interviews with representatives of both SME and smaller firms of auditors.

Empirical foundation: Our empirical foundation consists of the answers of the interviews with our ten respondents – five from SME and five auditors. The answers we were given are presented within the following topics; the company's stakeholders, the safety for the owners and the Swedish institution, and are analysed with help of the literature chapter.

Conclusions: All of our respondents were of the opinion that the statutory audit in small and medium- sized enterprises should remain, however with some changes of the rules, but still with equal extent for all enterprises. All respondents also meant that the benefit that they receive from auditing exceed the cost, mainly because of the safety that the audit creates for the stakeholders of the companies. The only point, where they agreed with that an abolish could be current, were in the microenterprises, since those companies often are close corporations or service corporations and do not have the same use of statutory auditing as other companies.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND.....	6
1.2 POSITIONERING.....	7
1.2.1 Forskningsfråga.....	8
1.3 SYFTE.....	9
1.4 DISPOSITION.....	10
2 LITTERATURGENOMGÅNG	11
2.1 KOMPLEXITETEN I ÄMNESOMRÅDET.....	11
2.2 DEFINITION AV SME.....	12
2.3 FÖRTROENDE.....	13
2.4 REVISION.....	14
2.4.1 Revision, varför och för vem?.....	14
2.4.2 Revision, hur går det till?.....	17
2.4.3 Redovisningens ramverk.....	19
2.5 REVISIONSPLIKTEN I SVERIGE OCH I UTLANDET – INSTITUTIONELL TEORI.....	20
2.5.1 Svensk redovisningshistorik.....	22
2.5.2 Enron och Worldcom.....	25
2.5.3 Revisionsplikten idag.....	27
2.6 KAPITELSAMMANFATTNING.....	31
3. METOD	33
3.1 FÖRFÖRSTÄELSE.....	33
3.2 METODVAL.....	33
3.2.1 Det induktiva angreppssättet.....	33
3.2.2 Den kvalitativa ansatsen.....	34
3.3 URVAL.....	35
3.4 INSAMLING AV DATA.....	36
3.4.1 Sekundärdata.....	36
3.4.2 Primärdata.....	37
3.5 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUERNA.....	38
3.5.1 Intervjuareffekt.....	39
3.5.2 Intervjuer som omfattar problem.....	40
3.6 KÄLLKRITIK.....	40
3.7 KAPITELSAMMANFATTNING.....	41
4. RESULTATREDOVISNING	43
4.1 BEHÅLLA ELLER AVSKAFFA REVISIONSPLIKTEN?.....	44
4.1.1 Företagets intressenter.....	44
4.1.2 Tryggheten för ägarna.....	48
4.1.3 Den svenska institutionen.....	51
4.2 RESULTATSAMMANFATTNING.....	53
5 SLUTDISKUSSION	54
5.1 INLEDNING.....	54
5.2 FORSKNINGSFRÅGAN BESVARAS.....	55
5.2.1 Motsättningar i branschorganisationerna.....	57
5.3 UNDERSÖKNINGENS TEORETISKA BIDRAG.....	57
5.3.1 Förtroende.....	57
5.3.2 Den svenska institutionen.....	59
5.4 REFLEKTIONER KRING SLUTSATSEN.....	61
5.5 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING.....	61
KÄLLFÖRTECKNING	63
BILAGOR	67

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen
BFN	Bokföringsnämnden
FAR	Intresseorganisationen för revisorer (Förkortningen FAR stod tidigare för Föreningen Auktoriserade Revisorer)
LO	Landsorganisationen i Sverige
RR	Redovisningsrådets Rekommendationer
SEC	Securities and Exchange Commission
SME	Mikroföretag, små och medelstora företag
SN	Svenskt Näringsliv
SRF	Sveriges Redovisningskonsulters Förbund
SRS	Svenska Revisorsamfundet
TCO	Tjänstemännens Centralorganisation

1 Inledning

Detta kapitel presenterar bakgrunden till uppsatsen samtidigt som den ger en inblick i den debatt som är mycket aktuell. Vidare presenteras även tidigare arbeten inom ämnet, vilket resulterar i det gap som finns inom forskningen och som vi har tänkt fylla genom vår forskningsfråga och vårt syfte. Kapitlet avslutas med en överblick av uppsatsens delar i form av en disposition.

1.1 Bakgrund

Om Sverige skall ha kvar den lagstadgade revisionsplikten för alla aktiebolag är idag en mycket angelägen fråga då flertalet länder inom EU successivt har börjat avskaffa den i mikroföretag, små och medelstora aktiebolag (SME). Med anledning av detta har Svenskt Näringsliv (SN) därför inlett en diskussion som har blivit underlag till ett flertal frågor kring revisionspliktens för- och nackdelar.

Den generella revisionsplikten som gäller för samtliga aktiebolag infördes 1983 i Sverige. Huvudmotiven bakom införandet var att:

- en ökad inblick i bolagen skulle minska ekobrotten.
- öka nyttan för ägarna.

Att samma revisionsregler gäller för alla aktiebolag oavsett storlek, är en tradition som har levt kvar i Sverige sedan flera generationer tillbaka. Detta bibehölls även när Aktiebolagskommittén i mitten av 1990-talet tog upp revisionspliktens nödvändighet till diskussion, trots att det i EG:s fjärde bolagsdirektiv framgick att det fanns möjlighet för revisionsundantag för landets SME (Ölund, 2005).

Fördelar med lagstadgad revisionsplikt är bland annat att det blir bättre ordning i bolagen, vilket kan leda till färre fel i bokföringen, färre bedrägerier och färre skattebortfall på grund av ökad kontrollmöjlighet (Nyquist, 2005). Gällande skatter leder detta i sin tur till en slagkraftigare brottsbekämpning (Ölund, 2005). En nackdel med dagens lagstadgade revisionsplikt är att den är anpassad

till de stora noterade aktiebolagen och på så sätt blir den mycket omfattande för SME och utgör därmed även en stor kostnad för dessa företag.

I England, som ofta ses som revisionens hemland, började revisionsplikten för SME att avskaffas successivt redan 1993 (Ölund, 2005). Numera är Sverige tillsammans med sina närmsta nordiska grannar och Malta unika inom EU med att fortfarande ha kvar revisionsplikten i dessa bolag, men åsikterna kring dess vara eller inte vara skiljer sig åt. Somliga hävdar att revisionsplikten gör en stor nytta, även i SME, och att den därmed har fördelar som överväger nackdelarna, medan andra menar att revisionsplikten hämmar bolagens utveckling eftersom deras konkurrensförmåga försämras mot de länder som redan avskaffat den (Norberg & Thorell, 2005).

Det finns många frågor, tankar och åsikter kring revisionspliktens vara eller inte vara. Sverige har idag den mest omfattande rapporteringen för samtliga aktiebolag, vilket bland annat beror på att lagen har skärpts ytterligare efter ett flertal inträffade redovisningsskandaler (Levander, 2004). Är det verkligen rätt att detta skall påverka SME? Genom att ha följt debatten har vi fått ett nyvunnet intresse för ämnet, och efter ytterligare insupen kunskap har vi nedan formulerat mer specifikt vad det är vi vill undersöka och få vidare förståelse för.

1.2 Positionering

I dagspressen och i revisionstidningen *Balans* tar debatten om ”revisionspliktens vara eller inte vara” allt större plats. Ett beslut om att avskaffa revisionsplikten kan nämligen bli aktuellt redan under år 2006. Trots att en hel del diskussioner har förts inom ämnet har ingen djupare eller mer ingående undersökning gjorts om vad *Sveriges* SME och revisorer från mindre revisionsbyråer anser om ett eventuellt avskaffande. Många har redan skapat sig en generell uppfattning om vilka intressenter som är för respektive emot en revisionsplikt. Den största undersökningen som har gjorts i Sverige är ”Revisionsplikt i små aktiebolag” av Per Thorell och Claes Norberg på uppdrag av SN. Deras uppgift var att klargöra för- och nackdelar med revisionsplikten och framför allt att undersöka om nyttan för det svenska samhället översteg kostnaden. Den slutsats de kom fram till var att Sverige i den här frågan bör följa England och helt avskaffa revisionsplikten, till en

början i mikroföretag, men på sikt för samtliga SME. Underlaget till detta bestod av en studie som har utförts i England där knappt tusen SME, deras intressenter samt revisorer har svarat på ett frågeformulär om revisionsplikten (Norberg & Thorell, 2005). Att det var i England som de gjorde sin studie och inte i Sverige beror enligt Thorell och Norberg på att det fanns förvånansvärt lite faktabaserad data angående revisionsplikten i Sverige, och för att kunna fullfölja sitt uppdrag åt SN var de tvungna att söka material utanför landets gränser. Med anledning av denna rapport höll SN i mars ett seminarium där bland annat Dan Brännström (FAR), skattedirektören Vilhelm Andersson, Claes Norberg samt Bengt Gustavsson, som representant för SME, medverkade (Gustavsson, 2005). Strax därefter, i maj 2005, gjorde de även en enkätundersökning om revisionspliktens nytta i mikroföretag (Nyquist, 2005). Att deras undersökningar därmed utgör grunden i de diskussioner som förs i dagstidningarna känns därför naturligt då det inte finns mycket annat material att tillgå.

Trots att ovanstående studier har utförts inom ämnet anser vi att det finns ett gap i forskningen om vad representanter från SME tycker. Vi saknar en rapport om vad svenska representanter från SME och revisorer på mindre revisionsbyråer har för inställning till revisionsplikten, och varför de är för eller emot. I debatten mellan SN och FAR verkar det mer eller mindre som om SME:s synpunkter har utelämnats, vilket Bengt Gustavsson styrker med att han inte fick en enda fråga vid seminariet i mars 2005 (Gustavsson, 2005).

1.2.1 Forskningsfråga

Med denna undersökning är det alltså SME:s samt revisorer på mindre revisionsbyråers inställning till problemet som vi vill belysa. Således begränsar vi oss till att endast utgå från deras perspektiv. Vi tror oss kunna analysera viktiga faktorer som kan ligga till grund för revisionspliktens vara eller inte vara genom följande forskningsfråga:

- *Vilken är inställningen - för eller emot revisionsplikt i små- och medelstora företag, och vad grundas den på?*

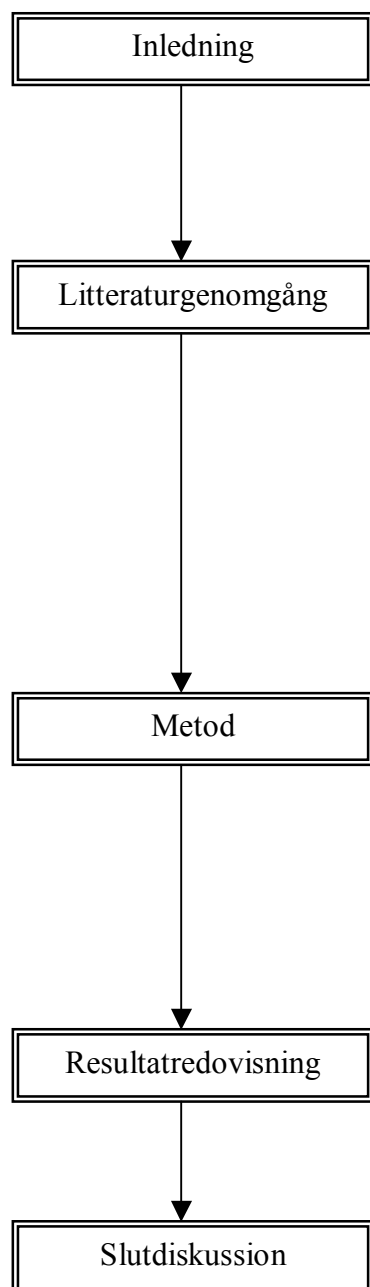
Det finns redan en hel del studier på de andra intressenternas inställning till revisionsplikten, och med dessa arbeten i åtanke skall vi nu ta oss an de nya

frågeställningar som uppkommit och förhoppningsvis därmed öka förståelsen i debatten.

1.3 Syfte

Denna rapport syftar till att urskilja för- respektive nackdelar med revisionsplikten. Genom att analysera våra respondenters inställningar i frågan skall vi dra slutsatser om revisionsplikten i SME är tillräckligt motiverad för att den skall vidmakthållas. Undersökningen syftar också till att dra slutsatser om varför Sverige är ett av de få länder som fortfarande har kvar revisionsplikten i samtliga aktiebolag. Avslutningsvis vill vi även ta reda på om det finns något samband mellan detta faktum och respondenternas inställning i frågan.

1.4 Disposition

Kapitel 1: Inledning

Detta kapitel inleds med en bakgrund till problemområdet, följt av positionering, syfte och avslutas med uppsatsens disposition.

Kapitel 2: Litteraturgenomgång

Detta kapitel syftar till att skapa en teoretisk referensram, vilken kommer att ligga till grund för vårt resultat. Vi förklarar bland annat vad revision är och vad det innebär både i Sverige och i utlandet. Genom denna förklaring vill vi underlätta läsarens förståelse för det vi har kommit fram till i resultatredovisningen samt i slutsatsen.

Kapitel 3: Metod

Detta kapitel beskriver hur vår undersökning är upplagd. Kapitlet beskriver hur vi har gjort vårt val av metod, vårt urval, vår insamling av data, samt hur vi har genomfört intervjuerna. Kapitlet avslutas med ett kapitel om källkritik.

Kapitel 4: Resultatredovisning

Detta kapitel ger en presentation av det resultat som vi har kommit fram till genom vår empiriska undersökning.

Kapitel 5: Slutdiskussion

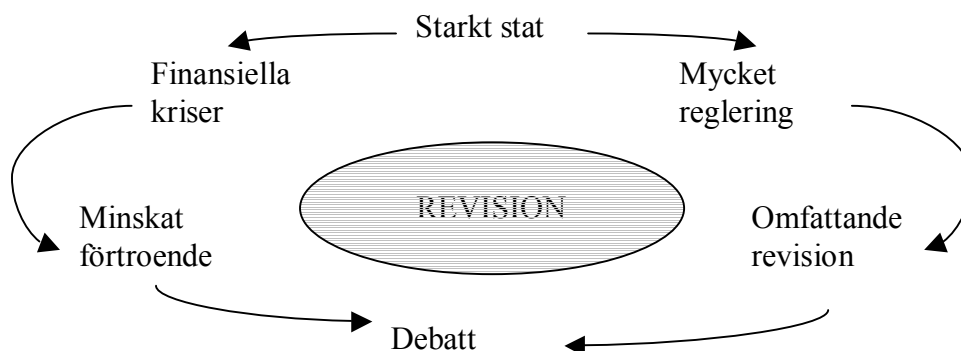
Detta kapitel grundar sig på litteraturkapitlet samt vad vi har kommit fram till i resultatredovisningen, då uppsatsens syfte uppfylls och forskningsfrågan besvaras. Kapitlet avslutas med förslag på vidare forskning.

2 Litteraturgenomgång

Detta kapitel inleds med en bild över ämnets komplexitet. Den tar upp kapitlets viktiga beståndsdelar för att öka läsarens förståelse för hur de är sammankopplade till revisionsplikten. Det följs med definitioner av SME, en förklaring av det viktiga begreppet förtroende, och sedan en beskrivning av revision för att öka förståelsen för dess omfattning. Slutligen förklaras revisionens utveckling i Sverige och i utlandet, något som den institutionella teorin ger underlag till. Kapitlet avslutas med en resumé av den pågående debatten.

2.1 Komplexiteten i ämnesområdet

Anledningen till att revisionsplikten i Sverige ständigt ifrågasätts beror på flera olika faktorer, som alla är sammankopplade med varandra. Initialt påverkas revisionen av den svenska starka staten som är förenad med en hård reglering för att skapa förtroende och rättvisa. Vidare har finansiella kriser som skakat redovisningsvärlden under de senaste åren minskat förtroendet för revisorerna och därmed påverkat genom att internationella regleringar blivit allt mer omfattande. Den starka staten har alltså medverkat till att vi har en mycket omfattande revision –som utökats ytterligare för att stärka det minskade förtroendet för revisorerna. Detta har gett upphov till den aktuella debatten angående revisionsplikten i SME, då Sverige är ett av de fåtal länder där dessa företag fortfarande innefattas av en lika omfattande revision som de stora noterade bolagen. Bilden nedan illustrerar viktiga beståndsdelar i ämnesområdet som vi kommer att behandla i detta kapitel.

Figur 1: Bilden illustrerar sambandet mellan de faktorer som är grunden till revisionens omfattande regleringar och som under de senaste åren har ifrågasatts, senast med en debatt om revisionspliktens nytta i SME.

2.2 Definition av SME

Idag finns det flera olika definitioner på vilka bolag som innefattas i definitionen SME. Vi har valt att förklara EU-kommissionens definition, då det är denna som bland annat England använt sig av för att fastställa de företag som tillhör SME. Vi skall även förklara Justitiedepartementets förslag på definition, då vårt urval avgränsats med hjälp av denna. För att utreda vilka företag som avgränsas till mikroföretag har vi även valt att klargöra den definition på företag som SN tycker att Sverige i första hand bör göra ett pliktundantag för.

EU-kommissionens definition är endast en rekommendation som syftar till att skapa en gemensam syn inom unionen på vad SME inrymmer och är alltså inte rättsligt bindande för medlemsländerna. Definitionen består av tre kategorier; mikro, små och medelstora företag. Samtliga kategorier innefattas av följande gränsvärden som gäller för att ett företag ska få betecknas som ett SME (EU-upplysningen, 2005):

- Sysselsätter mellan 1 till 249 personer och har en årlig nettoomsättning som understiger 50 miljoner euro och/eller en årlig balansomslutning som understiger 43 miljoner euro.

Justitiedepartementet har tillsammans med SN, i slutet av år 2004, lämnat nedanstående förslag på en definition som de tycker skall gälla i Sverige. Definitionen är mer anpassad till EU-kommissionens regleringsteknik och presenteras nedan (Justitiedepartementet promemoria, 2004):

- Antal anställda skall vara max 50 personer.
- En årlig nettoomsättning på max 50 miljoner kronor.
- En årlig balansomslutning på 25 miljoner kronor.

Minst två av dessa gränsvärden måste följas för att ett bolag skall få räknas till SME. Följs inte detta räknas företaget som stort och därmed kommer det inte att innefattas av eventuella undantag angående revisionsplikten.

Mikroföretag är de minsta företagen som SME innefattar, och definitionen på dessa, som SN har lämnat som förslag till justitiedepartementet, lyder (Nyquist, 2005):

- En nettoomsättning som understiger 3 miljoner kronor.
- Högst 10 anställda.

2.3 Förtroende

Förtroende och ömsesidighet mellan medborgarna i ett samhälle kan sammanfattas i begreppet *socialt kapital*. Socialt kapital kan förklaras som människors förmåga att samarbeta för gemensamma syften i grupper och organisationer (Fukuyama, 1995). Francis Fukuyama, menar även att ett samhälle som bygger på förtroende och gemensamma moraliska normer blir effektivare än ett samhälle där samarbetet upprätthålls genom regler och sanktioner.

Även Robert D. Putnam (2001) kopplar förtroende till socialt kapital i sin bok "Den ensamme bowlaren". Det han syftar på är det som uppkommer genom deltagande i organisationsväsenden, där medborgarnas mellanhavanden bygger på förtroende för andra människor i samhället. Människor vågar samarbeta då de hyser förtroende för att den andre också kommer att samarbeta. Med sådana starka sociala normer om tillit och ömsesidighet möjliggörs och underlättas även den typ av samarbete som demokratin bygger på. Putnam menar dock att samhället idag befinner sig i kris eftersom människor i allt mindre grad är medlem eller aktiva i frivilliga organisationer och de deltar därmed mer sällan i olika slags informella nätverk. Detta leder till att det sociala kapitalet, och därmed även förtroendet mellan människorna, är på väg att försvinna.

Inom samhällsvetenskapen har begreppet socialt kapital kommit att framstå som det mest intressanta av de begrepp som tillkommit under de senaste åren (Jiborn, 2004). Idén bakom konceptet kan kopplas samman med spelteori. Denna teori bygger på att försöka utveckla ett väl fungerande samarbete mellan två eller flera nytto-maximerande och egenintresserade aktörer (Perloff, 2004). Ett väl fungerande samarbete mellan dessa aktörer är mycket väsentligt vid utförande av revision. En förutsättning för att en revision skall kunna genomföras är att samarbetet bygger på förtroende mellan aktörerna.

Information som undanhålls kan i framtiden få förödande ekonomiska konsekvenser för bolaget. Förtroendet mellan aktörerna leder till att sannolikheten för att fullständig information lämnas ökar och därmed kan även eventuella missöden, som kan leda till att övervaknings- och sanktionskostnader uppstår i bolaget, undvikas (Fukuyama, 1995).

2.4 Revision

Revision består av en objektiv insamling av material. Detta material utgör underlag för att professionellt och skeptiskt kunna planera, granska, bedöma och uttala sig om huruvida årsredovisningen uppfyller vissa kvalitativa och kvantitativa krav, samt om bokföring och förvaltning skett i enighet med de lagar som finns inom området och i bolagsordningen (FAR, 2005). Revisionen i ett aktiebolag skall utföras av en oberoende godkänd eller auktoriserad revisor (ABL 10 kap 11 §).

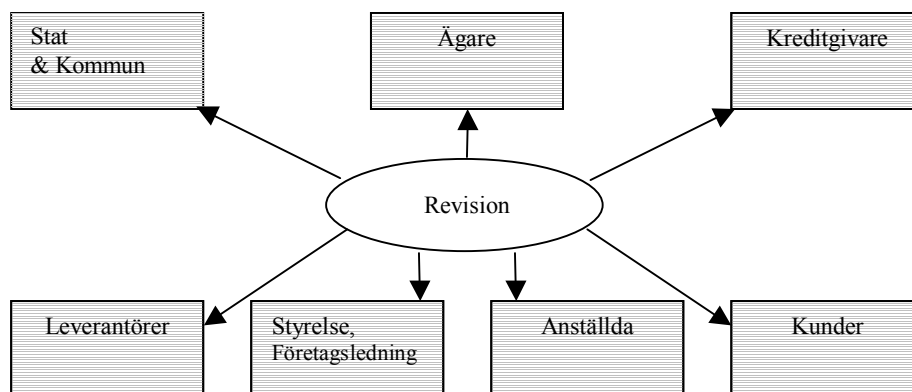
Det primära syftet med revision är att revisorn skall kunna ta ställning till mål angående existens och tillhörighet, huruvida fullständighet och värdering uppfylls i årsredovisningen och bokföringen samt till styrelsens och VD: s förvaltning av företaget. Sekundära syften är att upptäcka fel och oegentligheter samt att ge bolaget råd i olika frågor. Om fel och oegentligheter upptäcks är det även revisorns uppgift att se till att bolaget korrigerar felen. Det är dock inte revisorn som har ansvaret för att upptäcka och förhindra felen utan detta är upp till styrelsen och VD: n. När det primära syftet är uppfyllt avslutas revisionen med revisorns avlämnande av revisionsberättelsen (ABL 10 kap 5 §). Denna utgör tillsammans med årsredovisningen beslutsunderlag för bolagets intressenter.

2.4.1 Revision, varför och för vem?

Revisionen är enligt FAR en förutsättning för ett väl fungerande näringsliv och samhälle. I alla företagsformer där ägarnas ansvar är begränsat ställs det särskilda krav på hur bolagets resultat och ställning redovisas utåt. Genom tillämpning av revision utför revisorerna en kvalitetskontroll av bolagets årsredovisning, bokföring samt styrelsens och VD: s förvaltning. På det här sättet ökar trovärdigheten i den information som revisorerna lämnar om bolagets ekonomiska situation, det vill säga den information som de externa intressenterna får tillgång till och tar sina investeringsbeslut utifrån.

Internationellt talas det om att revisionen sker i ”the public interest” (FAR, 2005). Detta kan sammanfattas med att revisionen är av stor vikt för flera intressenter och den totala nyttan av revisionen blir större ju fler intressenter ett företag har. Det är alltså inte bara ägarna som gynnas av att revision utförs (Nyquist, 2005). FAR menar att om revisionsplikten tas bort så kommer revisorerna inte längre att inneha den kunskap de har idag eftersom de inte får samma inblick i bolaget. Detta innebär att olika intressenter på egen hand måste anlita kontrollanter för att säkerställa att det råder reliabilitet i den finansiella information som bolaget lämnar i form av bland annat årsredovisningar.

Exempel på olika intressenter som har nytta av att en revision genomförs presenteras nedan (FAR, 2005):

Figur 2: Olika intressenter som har nytta av revisionen.
Källa: FAR, 2005:15

Stat och kommun – Den finansiella information som ett bolag redovisar ligger till grund för de skatter och avgifter som staten sedan tar ut. Om en revisor granskar dessa uppgifter ökar både dess reliabilitet och sannolikheten för att bolaget kan svara för uppbörderna av dessa kostnader. Revisorn har dessutom skyldighet att rapportera i revisionsberättelsen om detta är avvikande och därmed inte hanterats korrekt av bolaget.

Ägare – Eftersom storleken på företag kan variera i stor utsträckning finns det olika nivåer på ägarens/ägarnas överblick av företagets verksamhet. I större företag sitter oftast inte ägarna med i företagsledningen och därmed minskar deras inblick i verksamheten. Minskad inblick i företagen leder till att vikten av att informationen som rapporteras från företagsledningen är korrekt ökar. För att höja sannolikheten att uppnå detta kommer revisorn in i bilden. Revisorns

bedömning genom revisionen kan vara avgörande för de beslut som gamla och nya ägare fattar (FAR, 2005).

Kreditgivare – Vid utlåning av pengar gör kreditgivarna en bedömning om bolagets återbetalningsförmåga utifrån de uppgifter som bolaget lämnat. Stor vikt läggs därmed vid att informationen som lämnas från bolaget skall vara korrekt. Genom revision ökar tillförlitligheten eftersom informationen då granskats av en revisor som inte är närstående till bolaget.

Leverantörer – För att leverantörerna skall kunna ta ställning till om de vågar leverera och ge kredit, kontaktar de oftast kreditupplysningsföretag. I den information som de då får ingår normalt namnen på de revisorer som varit delaktiga i granskningen av företaget samt upplysningar om det under de senaste åren funnits något som revisorerna anmärkt på i revisionsberättelsen.

Styrelse, företagsledning – Revisorn fungerar lite som ett bollplank för bolagets styrelse och ledning med sina bedömningar och synpunkter som framkommer via revision. Genom att diskutera ekonomiska frågor, inom tillåtna ramar, med revisorn får de ett bredare perspektiv som de kanske inte hade fått annars.

Anställda – De anställda är mer på ett personligt sätt beroende av företaget än vad andra intressenter är. Detta medför att korrekt information från bolaget är av stor vikt för de anställda och deras trygghet i anställningen.

Kunder – Information säkerställd med revision är viktig för kunderna eftersom de har intresse av att veta om bolaget kan sköta sina leveranser.

Det finns dock flera olika perspektiv på revisorsrollen och skillnaderna mellan vad revisorerna förväntas göra och vad de faktiskt presterar är stora. Det gap som uppkommer däremellan kallas för förväntningsgapet och i och med detta gap ifrågasätts ofta revisorernas oberoende och objektivitet i förhållande till företagets intressenter (Johansson et al, 2005).

2.4.2 Revision, hur går det till?

Den traditionella synen på revision är att det är en kontrollskapande aktivitet vars arbetsprocess kan delas in i tre väsentliga faser (Eklöv, 1998):

1. Planering
2. Granskning
3. Slutförande av revisionen

Att revisorns granskar och kontrollerar dessa faser på samma sätt, oavsett bolagets storlek, är nödvändigt för att han ska kunna göra en rättvis bedömning av hur företaget sköter sig samt för att få en bild av deras ekonomiska ställning (Sjölund, 2005). Revisorn kan dock inte granska allt i ett företag, utan måste göra ett urval av transaktioner att granska och göra en professionell bedömning på (Johansson et al, 2005).

2.4.2.1 Planering

Ett grundläggande element för att kunna planera revisionen är att revisorn har god kunskap om själva företaget. Eftersom varje företag är unikt går det inte att använda samma planeringsprocess för alla bolag. Varje revision inleds med en informationsinsamling. Denna skall resultera i att revisorn har skaffat sig tillräcklig kunskap för att kunna identifiera och förstå såväl företagets verksamhet som de risker som eventuellt kan orsaka väsentliga fel i årsredovisningen. Det är även viktigt att revisorn är insatt i vilken intern kontroll företagsledningen har över händelser i bolaget och hur företagsledningen styr bolaget mot dess mål. Om informationsinsamlingen är väl genomförd utgör denna ett bra underlag för att kunna planera granskningen så att fokus ligger på rätt område, det vill säga där risken är störst för väsentliga fel och oegentligheter att uppstå (FAR, 2005). Väsentlighet är ett grundläggande begrepp inom revision och är även avgörande vid fastställande av vad revisionsarbetet skall inriktas mot samt av hur omfattande revisionen skall bli. När revisorn slutfört insamlingen av information och analyserat och graderat riskerna utifrån dess väsentlighet skall en övergripande revisionsplan upprättas. Denna plan innehåller (FAR, 2005):

- Kunskap för att kunna identifiera och förstå företagets verksamhet.
- Förståelse för redovisningssystemet och den interna kontrollen.
- Väsentlighet och riskbedömning.

- Hur granskningsåtgärderna ser ut; dess karaktär, omfattning och tidsplanering.
- Koordinering, ledning, övervakning och kontroll.

”Att göra en övergripande revisionsplan är som att välja rätt fisknät. Maskorna måste vara anpassade för den fisk man vill fånga. Är maskorna för stora kan stora fiskar (väsentliga fel) slinka igenom. Är de för små, fångas även små fiskar (avvikelser som är ointressanta).”

(FAR, 2005:32)

2.4.2.2 Granskning

Med utgångspunkt i den övergripande revisionsplanen upprättas ett granskningsprogram som i sin tur ligger till grund för själva granskningsprocessen. Hur omfattande granskningen kommer att bli beror på vad som beslutats i planeringsstadiet angående företagsledningens interna kontroll och hur stor risk det finns för att väsentliga fel uppstår. För att uppnå en effektiv och koncentrerad granskning är det viktigt att bedöma risken för fel i relation till de olika revisionsmålen som satts upp för respektive område (SRS, 2001).

Olika typer av granskningsmetoder används och vilken metod som väljs beror bland annat på risknivån. Olika granskningsmetoder sammanfattas i modellen nedan.

		Risk för att systemet för intern kontroll inte upptäcker eller tar hand om väsentliga fel i redovisningen (kontrollrisk) bedöms som:	
		Låg	Hög
Risk för att fel uppstår innan de uppmärksammas genom kontrollrutiner (inneboende risk) bedöms som:	Låg	Analytisk granskning	Analytisk granskning i kombination med annan substansgranskning
	Hög	Granskning av intern kontroll	Substansgranskning

Figur 2: Samband mellan revisionsrisk och granskningsåtgärder.
Källa: SRS, 2001:69.

Vid granskning används oftast en kombination av de två vanligaste granskningsmetoderna; *Granskning av intern kontroll* och *Substansgranskning*. Granskning av intern kontroll innebär en inspektion av att bolagets interna kontroller fungerar som de skall, medan substansgranskning innebär att det är innehållet i olika balans- och resultaträkningsposter som kontrolleras. Detta görs antingen löpande under perioden eller vid upprättande av bokslut (FAR, 2005).

2.4.2.3 Slutförande av revisionen

I slutförandet av revisionen tar revisorn ställning till och avgör om revisionsmålen har uppfyllts i årsredovisningen samt hur styrelsens och VD: s förvaltning av företaget har utförts. Arbetet i de tidigare faserna ligger till grund för denna fas, där delarna knyts ihop och resulterar i revisorns avlämnande av en revisionsberättelse innehållande sammanställda uttalanden från revisionsprocessen (SRS, 1991).

2.4.2.4 Kvalitetskrav

För att arbetsprocessen skall kunna användas som en kontrollskapande aktivitet, måste revisorn upprätthålla sitt oberoende i samtliga faser. Mycket av revisorns arbete baseras nämligen på tolkningar och resultatet som revisorn uppnår kan därför tyckas ha en stark subjektiv karaktär. Revisorns erfarenhet, kunskap, intuition, föreställningar och fantasi kan komma att spela en roll för hur resultatet blir. Därmed spelar revisorns oberoende en stor roll då det gäller att upprätthålla kvaliteten i arbetsprocessen och för att garantera att korrekta resultat uppnås (Eklöv, 1998). Numera ställer oberoendet mycket högre krav på revisorernas kompetens än vad det har gjort tidigare, eftersom den professionella miljön har blivit mer komplex vilket har lett till att kraven på revisorerna har ökat markant (Johansson et al, 2005).

2.4.3 Redovisningens ramverk

Revisionen och det utarbetade tillvägagångssättet påverkas av flera olika parter. Dels intressenter som kreditgivare, kunder och leverantörer, vars inflytande är av stor betydelse för revisionens utveckling, och dels universitet och akademiker som har varit primära pådrivare för utvecklingen av redovisningsteorier som legitimerat professionen (Larsson, 2005).

Trots dessa parter inflytande finns det tre huvudsakliga faktorer som Jönsson (1991) beskriver som ett *ramverk* för den svenska utvecklingen av revisionen;

bland annat är revisionen utformad i kontexten av en stark stat. Detta skedde ursprungligen med en direkt kontroll genom legala regleringar, vilket senare övergick till en indirekt kontroll allt eftersom olika branschorganisationer fick allt större inflytande. Vidare är revisionen anpassad till en öppen ekonomi, vilket är resultatet av ett flertal stora företag kombinerat med en liten inhemsk marknad. På grund av den internationella handeln blir innebörden av en öppen marknad, gällande revision, att företagen måste acceptera internationella regler. Slutligen har även den finansiella regleringen varit en påverkande faktor. Den finansiella marknaden var länge reglerad och styrd av staten, vilket gjorde att behovet av revision inte var så stort. Då regleringen på denna marknad avskaffades under 1980-talet förändrades detta behov, vilket även gav aktiemarknaden ett betydande uppsving. Redovisningsinformation till företagens investerare fick därmed allt större betydelse (Jönsson & Marton, 1994).

Detta ramverk fungerar som en sammanfattning av den svenska institutionens påverkan på revisionsplikten, vilket vi kommer att gå djupare in på i nästa kapitel.

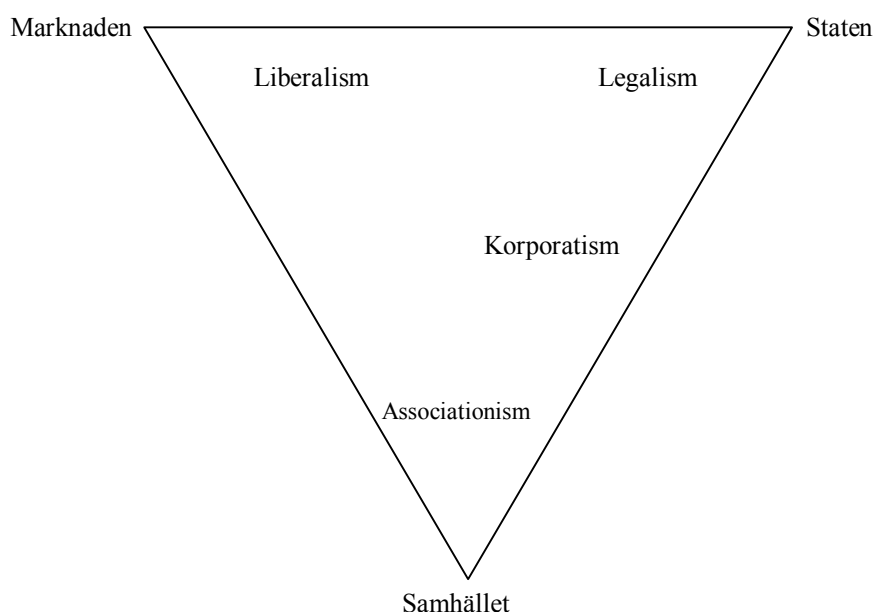
2.5 Revisionsplikten i Sverige och i utlandet – institutionell teori

Institutionell teori innebär att olika institutioner i samhället påverkar människan och därmed företagens beteende. Människans olika uppfattningar är oftast förankrade i lagar och bestämmelser som skapar förväntningar om vad som skall göras. Under de senare åren har svenska företag även påverkats mer av internationella influenser, vilket både beror på den internationella harmoniseringen av redovisningsnormer samt en öppen ekonomi. Omvärldens grundläggande antaganden, värderingar och normer har fått större tyngd och ger mer prägel till hur våra organisationer etableras, organiseras, styrs, koordineras och leds (Jacobsen & Thorsvik, 2002).

Trots internationella influenser har respektive stats lagar och bestämmelser fortfarande ett stort inflytande när det gäller reglering och legitimering av företagens agerande (Jacobsen & Thorsvik, 2002). De normer som görs legitima beror på hur den institutionella verksamheten – staten, samhället och marknaden, påverkar i ett visst land (Guthrie & Broadbent, 2002). Staten

påverkar genom att lagar och regleringar medverkar till normer. Samhället verkar genom att sociala grupper formas och att lojaliteten mellan medlemmarna skapar normer. Marknaden påverkar genom att aktörer konkurrerar med varandra för egen vinning, något som bidrar till upprättandet av normer i samhället (Jönsson, 1991).

Puxty et al (1987) talar om dessa verksamheter som tre krafter. Krafternas inverkan på de något olika regleringsmodeller, som används av olika länder, illustreras nedan med utgångspunkt i tre extremfall:

Figur 4: Strategier för reglering i relation till dominant modeller om sociala normer.

Källa: Puxty et al. 1987:283.

- Det första extremfallet utgår ifrån marknaden, och innebär att det inte finns någon reglering alls – istället beror utvecklingen helt på marknadskrafterna.
- Det andra fallet utgår ifrån staten, och regleringen är därmed helt statligt kontrollerad - lag och domstolsutslag spelar en stor roll.
- Det tredje och sista fallet har utgångspunkt i samhället och innebär att det inte finns någon statlig inblandning, utan det är endast privata intressen som styr.

Modellen bygger också på två blandformer; *associationism* och *korporatism*. Den förstnämnda formen har varit vanlig i den anglosaxiska världen och

innebär att grupper i samhället har slutit sig samman för att dra upp riktlinjer och restriktioner. England och USA är följaktligen länder som har använt sig av denna form, som till stor del skiljer sig ifrån korporatism, den form som haft störst inflytande i Sverige. Korporatism innebär att regleringen grundats på en blandning av privata och publika intressen (Artsberg, 2003). Den bygger även på den kontinentala traditionen som härstammar ifrån Tyskland och präglas av en stark statlig reglering där domstolsverkets tolkningar och kopplingar till beskattningen har varit fundamentala för redovisningen. Detta innebär att Sverige liksom Tyskland skiljer sig markant från USA: s och Englands ursprungliga regleringssystem, där bland annat skatten inte har varit framträdande. Viljan att införliva andra länders regleringsförändringar är också något som har skilt Sverige från dessa tre länder. I Sverige följdes den germanska formen fram till andra världskriget, därefter blev den anglosaxiska formen mer framträdande. Övergången till den anglosaxiska formen berodde dels på att USA fick allt större makt, vilket innebar att denna form blev mer kommersiell, och dels på att flera stora svenska företag etablerades på den amerikanska marknaden (Smith, 2000; Puxty et al 1987).

2.5.1 Svensk redovisningshistorik

Sveriges politiska historia har präglats av ett flertal organisatoriska principer, varav en är samstämmighet, som har haft stor inverkan på svensk redovisningshistorik sedan 1930-talet. Detta är något som kan avspeglas i att regleringen av redovisningen har blivit väldigt komplex. Till en början berodde denna komplexitet på att antalet bedrägerier ökade eftersom allt fler företag etablerades i början av 1900-talet. Behovet av professionell revision blev därmed större och olika branschorganisationer inrättades såsom SRS, 1899 och därefter FAR, 1923 (Larsson, 2005; Willmott et al, 1992). Den mest utmärkande händelsen som ligger till grund för den svenska regleringen är Kreugerkraschen, som inträffade 12 mars, 1932. När imperiet kollapsade hittades inkorrekta uppgifter i företag och det visade sig att Kreugers revisor hade blivit korrumpad (Jönsson & Marton, 1994; Diamant, 2004). Situationen för auktoriserade revisorer i Sverige kom då att förändras drastiskt, då det framkom allvarlig kritik mot revisionsinstitutionen i Sverige. Inom professionen ansågs det viktigt att vidta olika åtgärder, dels för att försvara och skydda de auktoriserade revisorernas legitimitet och dels för hur de skulle förhindra detta att hända igen (Johansson et al, 2005).

Ytterligare en direkt konsekvens av Kreugerkraschen var förpliktelsen att skydda investerare, allmänheten och statens intressen, något som riksdagen hanterade genom att utarbeta en ny aktiebolagslag 1944. Anledningen till detta var att FAR inte var tillräckligt starkt för att ha en verkande position, då organisationen endast bestod av 56 revisorer, och därför blev det istället staten som ansvarade för den striktare regleringen (Jönsson, 1991; Johansson et al, 2005). För första gången någonsin i Sverige blev det obligatoriskt med revision, utförd av en auktoriserad eller godkänd revisor, i alla noterade aktiebolag. Lagen var en förebyggande kontroll enligt svensk tradition, till skillnad från den brittiska "free professions' tradition", som istället syftar på att samhället och marknaden har störst makt. Denna svenska traditionen, med en framträdande stat, blev fundamental för den efterföljande utvidgningen av ekobrottskontrollen (Larsson, 2005).

År 1949 började FAR ge ut redovisningsrekommendationer för att komplettera lagen. 30 år senare, år 1979, etablerades ytterligare en organisation – BFN – och samhällets påverkan blev därmed något starkare. När FAR under 1980-talet fick problem med att vissa företag ignorerade deras rekommendationer, vidtogs åtgärder genom att ännu en organisation – RR bildades, år 1989 (Jönsson, 1991). Dessa tre organisationer har tillsammans varit främsta utgivare av redovisningsrekommendationer i Sverige.

Åren efter Kreugerkraschen följdes av en socialdemokratisk period, då staten och den ekonomiska tillväxten stärktes och den finansiella marknaden höll sig stabil och reglerad. Begreppet "den svenska modellen" infördes, vilket innebar att den offentliga sektorn stärktes och att industrin fick allt större konkurrens (Jönsson, 1991). Detta förtroende för staten varade fram till 1970-talet, då en fas med spänningar mellan socialdemokrater övertog lugnet. Det mynnade ut i en kamp om revisorernas självständighet och det uppstod dispyter om vilken position revisorn skulle ha mellan företagen och staten (Jönsson & Marton, 1994). Som en direkt följd av detta tillsattes en utredning om proceduren för auktorisation för revisorer och 1973 beslutades det att ekonomexamen och fem års yrkeserfarenhet krävdes (Johansson et al, 2005). Samma år, 1973, fick den stabila ekonomin ett slag då oljekrisen ledde till stagflation. Denna ekonomiska försämring innebar att fler företag började agera på den internationella marknaden och statens makt försvagades på grund av att den finansiella marknaden fick allt större betydelse.

År 1975 påbörjades en avreglering av den dåvarande så detaljerade revisionen, och ersattes istället med den nuvarande redovisningsprincipen; god redovisningssed (Jönsson & Marton, 1994). Ekobrott och företagsskandaler diskuterades aktivt i media, vilket åtföljdes av ytterligare en diskussion om revisorns kontrollansvar. Kopplingen mellan skatten och redovisningen från 1927 var fortfarande stark trots att det skedde en övergång från germanska till anglosaxiska redovisningsprinciper (Willmott et al, 1992). Detta ifrågasattes i samband med huruvida revisorns roll verkligen var att kontrollera ekobrott. Även andra frågor, såsom vilka företag som kan komma att krävas på revision och var gränsen skall dras, uppkom. Fackförbund som LO och TCO tyckte att även det minsta företaget skulle påyrkas revision, vilket fick ett starkt motstånd från både revisorerna och småföretagarna själva (Larsson, 2005). Resultatet blev slutligen en revisionsplikt för alla aktiebolag som infördes 1983, vars införande mycket berodde på att revisorer hade stor betydelse när det gällde att förhindra och motverka ekonomisk brottslighet (Johansson et al, 2005). Dock fortsatte debatten om revisorns arbetsuppgifter. FAR var stark motståndare till att revisionen skulle kopplas till skattekontroll, då de ansåg att kopplingen skulle försvaga klientens trovärdighet och öppenhet mot revisorn. Trots detta antogs skattekontrollen som en del av revisorns uppgifter 1 januari, 1985 (Larsson, 2005).

Avregleringen under 1980-talet ledde till en ökning på den finansiella marknaden, där förvärv och fusioner blev det främsta sättet att uppnå tillväxt på. Detta medförde att Sverige återigen drabbades av ett flertal bankrutter och företagsskandaler och till följd av detta orsakades bankkrisen på 1990-talet (Jönsson, 1991). Bankkrisen ledde till nya debatter om den finansiella rapporteringen och 1999 stärktes regleringen på nytt genom att revisorn blev förpliktigad att rapportera till åklagaren om misstanke om brott eller brott inom ramen för bolagets verksamhet begåtts (Ekobrottsmyndigheten, 2005; Johansson et al, 2005). Den stärkta regleringen var dock inte en direkt konsekvens av de tidigare skandalerna, utan följden var återigen enligt det traditionella sättet att bekämpa ekonomisk brottslighet och för att öka statens ekonomiska kontroll. Sveriges stat agerade följaktligen på ett sätt som fortfarande var utpräglat för den svenska institutionen (Larsson, 2005).

I den anglosaxiska världen och i Frankrike har däremot nutida regleringar och revisorns ökade tillsyn skyllts på stora företagsskandaler som Enron och Worldcom. Eftersom vi numera också följer EU: s redovisningsregler får dessa

skandaler slagkraft även i Sverige, vilket har medverkat till en starkare reglering i såväl stora aktiebolag som i SME.

2.5.2 Enron och Worldcom

De senaste åren har flertalet finansiella kriser skakat redovisningsvärlden, vilket har lett till sämre rykte och minskat förtroende för revisorer. Dessa kriser skedde främst i USA där åren 2001-2002 var enormt kaotiska ur en redovisningsmässig synvinkel med företag som Enron och Worldcom i spetsen (Carcello et al, 2005).

I december 2001 begärde det amerikanska energiföretaget Enron, med en årsomsättning på 101 miljarder dollar, 21 000 anställda och verksamhet i 40 länder, konkurs. Det rådde länge stora oklarheter om vad som faktiskt hänt och vem som gjort fel. En sak var dock klar; ett multinationellt framgångsrikt företag hade gått i konkurs på grund av utnyttjande av kryphål och bristande kontroll – ett risktagande som gått fruktansvärt snett. Såväl ägare som anställda och investerare på marknaden hade tilldelats otillfredsställande information och revisorerna i bolaget hade inte gett en rättvisande bild av redovisningen (Finansinspektionen, 2002).

Revisionsfirman Arthur Andersen ansågs vara ansvarig för det som hade inträffat. Därför är det viktigt att påpeka att Andersen reagerade så fort bluffen upptäcktes och kontaktade såväl Securities and Exchange Commission (SEC) som justitiedepartementet och krävde att Enron skulle rätta till sina finansiella påståenden. Revision går inte ut på att testa varenda transaktion eftersom det skulle leda till enorma kostnader, men när bedrägerierna uppenbarades skärptes Andersens granskning även av andra transaktioner. Bedrägeriet i Enron sägs även ha bedrivits via intresseföretag som inte konsoliderades i Enrons redovisning. Dessa enheter fick uppta miljardlån utan skriftlig dokumentation. Finanschefen i Enron hade även givit löfte till bankerna om snar återbetalning av dessa lån med mycket hög ränta. Arthur Andersen var revisionsföretag i Enron, men inte i intresseföretagen och kunde därmed inte verifiera transaktionerna annat än via intyg från inblandade parter. Till en början dömdes Arthur Andersen för sin roll i kraschen och åtskilliga finansinstitutioner stämde på grund av deltagande i bedrägerier och insiderhandel men varken Enron eller något av dess partnerbolag åtalades (Ashby Morrison, 2004; Johansson et al, 2005). Åtskilliga bevis säger dock att revisionsföretaget blivit lynchat, vilket tycks ha kunnat ske genom att

revisorerna blev försvarslösa när de var beroende av information som inte fanns dokumenterad. Detta tycks även bekräftas av Högsta Domstolen, som gav Arthur Andersen en friande dom den 31 maj, 2005 (Johansson et al, 2005).

Innan stormen efter Enron hunnit lägga sig, ett drygt halvår senare, inträffade nästa stora skandal i USA. WorldCom, USA: s näst största teleoperatör och internationell storleverantör av Internettjänster med verksamhet i 65 länder, gick i konkurs i juli 2002. Inte långt senare avslöjades stora oegentligheter i redovisningen och att bedrägerier förekommit under en längre tid, då faktiska kostnader bokförts som kapitalinvesteringar för ett belopp motsvarande 36 miljarder kronor. Formellt sett kan reglerna anses ha följts, men med en gravt missvisande bild av resultat och balans (Nationalencyklopedin, 2002).

Kollapstrenden förtföljde med flertalet amerikanska bolag och som en följd av alla dessa katastrofer förändrades världens syn på redovisning och god redovisningssed. Framförallt den interna kontrollen och regeringens insyn i stora bolag fick ökad fokus, då interna möten, budgetuppställningar och möten mellan personal och ledning ökade markant (Carcello et al, 2005).

Rishtagande och förtroende är därför två viktiga begrepp i det här sammanhanget, vilka båda har satts hårt på prov i och med skandalerna inom området. Revisorns roll har skarpt ifrågasatts och granskningen av god redovisningssed ökat. De redovisningsmässiga misstag världen skådat i och med ovan nämnda händelser har aldrig förr inträffat så frekvent under så kort tid. De försummelser som har begåtts har fått katastrofala följder, främst på investeringsmarknaden och börserna. Trots det kan det även ha kommit något gott ur dem. En generellt ökad medvetenhet hos den gemene har lett till striktare granskning av revisorer och noggrannare utfört arbete för att revisorerna ska få en chans att övervinna sitt besudlade rykte samtidigt som debatten om förtroende blivit ännu mer aktuell (Jeffrey & O'Dwyer, 2004).

Vid betraktande av redovisningsskandaler bör ett kritiskt synsätt hållas trots att det är svårt att vara säker på vem som har rätt och vem som har fel. När skandalerna väl inträffar är dock revisorerna de som haft full insyn i företagets verksamhet, och på grund av förväntningsgapet – allmänhetens överdrivna förväntningar på revisorer – kan de därför snabbt bli dömda. I majoriteten av upptäckta bedrägerier är dock företagsledningen delaktig och om de själva medverkat i de bedrägerier som inte upptäcks av revisorerna uppstår frågan om huruvida muntlig information över huvud taget kan granskas av revisorer.

Revisorerna kan nämligen inte ifrågasätta muntlig information utan att samtidigt ifrågasätta den intygande personens heder, vilket de inte gör som uppdragstagare (Johansson et al, 2005). För att i viss mån motverka att detta uppstår i Sverige upprättades Ekobrottsmyndigheten år 1998. Deras främsta uppgift är att förebygga den ekonomiska brottsligheten och att skapa trygghet och rättvisa (Ekobrottsmyndigheten, 2005).

2.5.3 Revisionsplikten idag

Aktiebolagslagen (ABL) är den lag som behandlar revisionsplikten (Precht, 2005). Den nuvarande lagen är från 1975 men skall vid årsskiftet 2005/2006 ändras och en ny ABL kommer att träda i kraft (Wedberg, 2005). Det är inga stora förändringar som kommer att ske utan den nya lagen är till största delen en förenkling av den nuvarande. I ABL 10 kapitlet går det att läsa om den rådande revisionsplikten som började tillämpas 1983, främst för att motverka ekonomisk brottslighet och för att öka den ekonomiska nyttan för ägarna (Ölund, 2005). Sedan dess skall samtliga aktiebolag ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor för granskning av årsredovisning, bokföring samt VD: s och styrelsens förvaltning (ABL 10 kap, 3 §). Att förvaltningsrevisionen inkluderas i den lagstadgade revisionen är den främsta anledningen till att den finansiella rapporteringen är så pass omfattande som den är i Sverige idag (Diamant, 2004).

Enligt EG: s fjärde bolagsrättsliga direktiv är det liksom i ABL obligatoriskt med revision i aktiebolag. Skillnaden är att EG-rätten lämnar det öppet för länder att undanta SME från revisionsplikten. Det är något som alla länder, utom de nordiska som ingick i EU före utvidgningen 1994, valt att utnyttja mer eller mindre. England är ett av de länder som efter att successivt ha avskaffat plikten nu drar maximal nytta av undantaget. Enligt en rapport som gjordes 2003 innefattas cirka 90 procent av Englands cirka en miljon företag av EU: s definition av SME och undantas därmed från revisionsplikten. 58 procent av dessa har valt att utnyttja undantaget fullt ut, medan 42 procent enbart valt att revidera årsredovisningen (Halling, 2005).

I Sverige har SN fört upp debatten om revisionspliktens vara eller inte vara. Med rapporten ”Revisionsplikten i små aktiebolag” som utgångspunkt lämnades, den 22 juni 2005, en begäran till Justitiedepartementet om en bearbetning av revisionsplikten (Nyquist, 2005). Deras handlande beror främst på att allt fler länder valt att avskaffa plikten i SME och de anser därför att en

avreglering i Sverige också är nödvändig för att nå ökad konkurrenskraft och för att stimulera tillväxten (Ölund, 2005). Deras syfte är att företag skall ha möjlighet att undantas från revisionsplikten, samt att regleringsfilosofin i Sverige skall förändras – med avsikten att förenkla. Den regleringsfilosofi som SN vill tillämpa bygger på att kostnaden inte skall överstiga nyttan, och om detta är fallet skall regeln avskaffas. Denna cost-benefit-analys är den filosofi som England började tillämpa på 1960-talet och som deras avreglering av revisionen bygger på (Nyquist, 2005; Willmott et al, 1992). Om förslaget går igenom är det teoretiskt meningen att Sverige, liksom England, skall genomgå en successiv avskaffning, där undantaget till en början enbart innefattas av de företag som SN definierar som mikroföretag (Ehlin, 2005). Istället för den statliga styrningen som Sverige länge har haft skulle istället en marknadsreglering få styra i Sveriges cirka 140 000–150 000 mikroföretag (Ehlin, 2005). I den enkätundersökning som SN gjorde i maj 2005 framkom det att revisionens nytta i mikroföretagen, som oftast är enmansföretag, inte alls är en självklarhet (Nyquist, 2005).

På grund av den internationella förtroendekris som drabbat redovisningen har kraven på revisorns oberoende skärpts. För att begränsa revisorernas möjlighet att arbeta med kombiuppdrag¹ har därför nya regler om jäv uppkommit (Ölund, 2005). Dessa internationella regleringar är bland annat en konsekvens av de företagsskandaler som vi tidigare illustrerat, och kan därför göra nytta i dessa stora företag, men i SME innebär det endast ökade kostnader (Levander, 2004). Då Sverige är ett av få länder som fortfarande har kvar en lika omfattande revisionsplikt för alla aktiebolag uppstår det problem när normeringen blir mer internationell. Ett åttonde bolagsdirektiv om lagstadgad revision inom EU håller på att upprättas, vilket så småningom skall börja gälla i alla medlemsländer. Då direktivet endast utgår från stora noterade aktiebolag kommer ingen hänsyn att tas till SME, där revisionen på grund av detta kommer att bli ännu mer omfattande. Medlemskapet i EU innebär att Sverige måste anpassa lagstiftningen i enlighet med de direktiv som utarbetas av medlemsländerna. Enligt Gustaf Burén på SN innebär denna harmonisering av lagstiftningen att frågan om revisionsplikten i Sveriges SME är starkt kopplad till övriga EU-länder och att direktivet är ytterligare en anledning till ett avskaffande (Halling, 2005).

¹ Revisionsbyrån erbjuder klienterna revision i kombination med konsultation.

Åsikterna i debatten har sedan dess början varit åtskilliga med branschorganisationer som FAR och SRS som största motståndare till att avskaffa revisionsplikten. Alla involverade parter är trots det överens om att regelverket måste förenklas för SME, eftersom revisionsstandarden är upprättad efter ett noterat aktiebolags krav och är för komplext för SME. För att åtgärda denna hårda reglering har BFN i slutet av 2005 lämnat ett förslag på en regelförenkling för SME, då de anser att införandet av de internationella standarderna i Sverige kräver det (Precht, 2005). Både Dan Brännström på FAR och Vilhelm Andersson på Skatteverket, anser att regelsystemet först måste förenklas innan det kan talas om ett avskaffande. Anledningen till att SME revideras på samma sätt som stora företag beror på den svenska traditionen samt den samstämmighetstanke som har präglat Sverige. I Europa finns ett annat synsätt som har medfört att revisionsundantag i SME har ansetts vara mer naturligt. (Ölund, 2005)

Per-Olof Andersson, ordförande på SRS, har diskuterat *för* en fortsatt revisionsplikt i SME då han anser att den har positiva effekter eftersom intern och extern redovisning blir instruktiv och pålitlig samtidigt som företagen automatiskt får ett internt kontrollinstrument. Många företagare håller med Andersson och anser att revisorn har stor betydelse vid finansiella kriser, då denne har lättare att upptäcka problemens omfattning i tid (Andersson, 2005). En del menar dock att det bör ligga i företagets intresse att skaffa denna kompetens för att förhindra dessa oegentligheter, något som kanske inte är så enkelt då flera av de företag som kommer att behöva revisorns hjälp mest, antagligen kommer att välja bort den på grund av ekonomiska skäl (Andersson, 2005; Brännström, 2005). Ett alternativ till revisionsplikten, som också har varit uppe för diskussion, är att öka användningen av redovisningskonsulter. Trots att det skulle kunna innebära en kostnadsminskning ställer sig Andersson (2005) även emot detta, då flera undersökningar har visat på en bristande kompetens hos denna yrkesgrupp.

Vidare förespråkar FAR liksom SRS att revisionsplikten kan vara en konkurrensfördel istället för en nackdel, då den skapar ett förtroende som underlättar för kapitalanskaffning, sänker transaktionskostnaderna i näringslivet och kvalitetssäkrar företagen. Revisionen är dessutom till viss del kopplad till skatten och som högs katteland får den därför en stor betydelse, då dess främsta syfte är att minska skattebrotten (Brännström, 2005). Eftersom det inte finns något personligt ekonomiskt ansvar i ett aktiebolag är det viktigt att det finns en revisionsplikt för att förhindra eventuellt fusk. Det finns andra

företagsformer att välja mellan där revisionen inte är ett måste, men med ett personligt ansvar istället (Axenborg, 2005; Sjölund, 2005).

Motsättningarna i debatten beror delvis på att åsikterna är grundade på olika utgångsområden. SN har baserat sina argument ur ett internationellt perspektiv, med England som främsta förebild. FAR och övriga branschorganisationer har istället utgått från den svenska affärsmiljön. Nyttan av revisionsplikten relaterat till kostnaden har därför uppskattats på olika sätt. Kostnaden för att revidera ett mikroföretag är cirka 10 000 kronor, och med England som utgångspunkt anser SN att den kostnaden överstiger nyttan i svenska SME, och att plikten därmed borde avskaffas (Andersson, 2005). FAR däremot anser att revisionsplikten har stor betydelse, då den främjar effektiviteten i affärlivet. Den försäkrar att företagen sköter sig och skapar trygghet hos såväl intressenter som ägare. Dessutom kan det lätt uppstå fel då det komplexa regelverket kan vara svårt att hantera på egen hand. FAR anser därför att revisionen skapar mervärde för företagen idag (Brännström, 2005).

Vissa parter menar dock att dessa argument *för* revisionsplikten är svaga. Mikael Carlsson på Sveriges Redovisningskonsulters Förbund (SRF) hävdar att revisorns roll vid finansiella kriser i mikroföretag inte är av så stor betydelse. Ofta är det en redovisningskonsult som hjälper företagen med den löpande ekonomin och revisorns insyn i företaget sker först när bokslut och årsredovisning tas fram för granskning, det vill säga när eventuella fel, misstag eller brott redan har begåtts. Det som revisorn då kan göra är endast att hjälpa till med rättställningen. För att kunna påminna och slå larm om att åtgärder måste vidtas måste han ha en löpande insyn i företaget. Revision som övervakningssystem i dessa företag kan också verka något onödigt då ägaren, styrelsen och företagsledningen ofta utgörs av samma person (Carlsson, 2005). Trots dessa påståenden om den dåliga insynen, menar ett stort antal revisorer att det märktes en stor skillnad 1996, när stiftelser började revideras. Revisorerna hade aldrig förr sett så många orena revisionsberättelser, vilket kan påvisa revisionens betydelse (Halling, 2005).

Vid ett eventuellt avskaffande av revision i mikroföretag kan företagens intressenter ändå kräva att företagen revideras. För dem är revisionen ett bra beslutsunderlag som innebär att de själva undgår att betala för att kontrollera och granska företaget (Nyquist, 2005). Frågan är då om ett avskaffande av revisionsplikten verkligen gör någon skillnad. I många mikroföretag finns det knappt några intressenter med sådana krav eftersom de ofta inte behöver någon

extern finansiering (Precht, 2005). Vid ett avskaffande skulle de istället kunna köpa skräddarsydda tjänster av revisorn och därmed behålla den viktiga kontakten med revisorerna (Nyquist, 2005). Konsekvenserna av avskaffandet i England tyder på att antalet konsultuppdrag efter avskaffandet har ökat, eftersom revisionsbyråernas intäkter generellt sett inte har minskat. Dock har revisionsbyråerna drabbats olika hårt och det är främst de små byråerna som har känt av lagförändringen (Halling, 2005).

2.6 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel har vi behandlat tre olika avsnitt – förtroende, revision samt revisionsplikten i Sverige och utlandet. För att ge läsaren en uppfattning om vad vår uppsats kommer att handla om och vad som har påverkat att revisionsplikten ser ut som den gör idag har vi inlett kapitlet med komplexiteten i ämnesområdet. Med hjälp av en figur beskrivs grunden till revisionspliktens omfattande reglering och hur logiken träder fram.

Förtroendet utgår från Fukuyama (1995) och Putnam (2001), som förklarar hur förtroende och ömsesidighet sammankopplas till socialt kapital. Fukuyama hävdar att faktorer som förtroende och moraliska normer i ett samhälle övervinner ett samhälle med regler och sanktioner, medan Putnam påstår att förtroendet i samhället, som bygger på medborgarnas mellanhavanden och samarbete, är på väg att försvinna allt mer, eftersom människor i allt mindre grad engagerar sig i olika sociala organisationer.

I avsnittet om revision introduceras ämnesområdet med FAR och ABL som främsta litteratur. Stycket om revision redogör för vad revision är, de krav som måste tillfredställas för att årsredovisningen skall ge en rättvisande bild samt varför företag tillämpar revision och vilka intressenter revisionen är till för. Därefter har vi även skildrat revisionens arbetsprocess utifrån rubrikerna planering, granskning och slutförande av revisionen och slutligen beskrivit kvalitetskrav för revisorer och redovisningens ramverk.

I det sista stycket om revisionsplikten i Sverige och i utlandet – institutionell teori, behandlar vi svensk redovisningshistorik, Enron & Worldcom samt revisionsplikten och debatten kring den idag. Som utgångspunkt har vi använt en modell av Puxty et al, som förklarar redovisningens utveckling utifrån tre krafter - marknaden, staten och samhället samt dess olika strategier för

reglering. Därefter har vi utifrån den institutionella teorin och svensk redovisningshistorik förklarat hur den svenska staten har påverkat redovisningens utveckling. Efter Kreugerkraschen låg det i statens intresse att skydda investerare och allmänheten mot att liknande händelser skulle inträffa vilket bidrog till en ökad reglering och en starkare stat. År 1983 lagstiftades det slutligen om revisionsplikt i alla aktiebolag i Sverige. Revisionsprocessen har under de senaste åren blivit allt mer komplex då stora finansiella kriser som Enron, och Worldcom skakat redovisningsvärlden. Med anledning av detta blev frågan om förtroende mer aktuell än någonsin tidigare.

Under rubriken ”Revisionsplikten idag” behandlar vi hur den svenska staten reglerar redovisningens utformning med hjälp av den rådande ABL. I ABL går det att läsa om att revisionsplikten infördes för att motverka ekonomisk brottslighet och för att öka den ekonomiska nyttan för ägarna. Det är denna revisionsplikt som har blivit hårt debatterad på sistone då SN återigen har fört upp debatten och lämnat en begäran till Justitiedepartementet om en översyn av revisionsplikten. SN grundar sina argument ur ett internationellt perspektiv, och då allt fler länder har valt att avskaffa revisionsplikten anser de att även Sverige bör göra så, för att öka konkurrensen och stimulera tillväxten. FAR och övriga branschorganisationer, som istället utgår från den svenska affärsmiljön, ställer sig emot detta och hävdar att revisionsplikten tvärtom skapar ett förtroende som kvalitetssäkrar företagen. I följande kapitel redogörs för studiens metodavsnitt.

3. Metod

Detta kapitel syftar till att beskriva för läsaren hur vi har genomfört vår studie. Kapitlet inleds med en beskrivning av de metodsynsätt som vi har tillämpat och därefter följer en beskrivning av hur vi har utfört vårt metodval, vårt urval, vår insamling av data samt hur vi har genomfört intervjuerna. Kapitlet avslutas med en förklaring av hur vi kritiskt har granskat de källor som har använts i uppsatsen.

3.1 Samhällsvetenskapligt synsätt

Det finns flera olika metodsynsätt att se ett redovisningsproblem utifrån. När syftet är att förstå och förklara olika redovisningsalternativ används ett samhällsvetenskapligt synsätt (Artsberg, 2003). Detta synsätt kommer vi att utgå ifrån då vårt syfte är att få en ökad förståelse för är SME: s samt revisorernas åsyn på revisionsplikts för- respektive nackdelar. Då det är ett aktuellt ämne som har diskuterats i stor omfattning har vi fått en del förförståelse som kommer att påverka och influera vårt arbete. Detta är något vi är medvetna om och kommer att ha i åtanke för att skapa en så objektiv inställning som möjligt vid undersökningstillfället.

3.2 Metodval

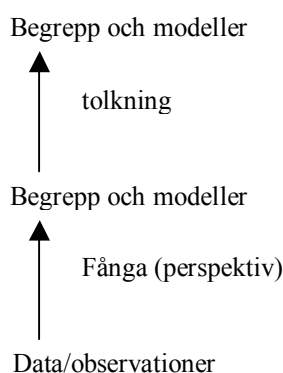
3.2.1 Det induktiva angreppssättet

Revisionsplikts för- och nackdelar i svenska SME är ett relativt outforskat område och därmed anser vi att det induktiva tillvägagångssättet är det mest lämpliga. Detta angreppssätt innebär att vi kommer att utgå från empirin genom att undersöka och samla in data om *hur* revisorer på mindre revisionsbyråer samt representanter från SME betraktar revisionsplikts vara eller inte vara. Vidare avser vi att behandla insamlad data för att slutligen kunna dra slutsatser som kan relateras till lämpliga teorier. Fundamentalt för den induktiva metoden är att forskaren inte har några förutfattade meningar om hur verkligheten ser ut, men eftersom vi har följt debatten om revisionsplikten under en längre tid har vi fått en förförståelse som innebär att vårt arbetssätt inte längre är utpräglat induktivt. Dock anser vi att den induktiva metoden

passar oss bäst eftersom det undersökta fenomenet, via denna metod, får ett större djup och att komplexa samband därmed kan framhävas (Jacobsen, 2002). Vår avsikt med undersökningen är dessutom att studera förhållanden som inte är klart definierade från början, vilket kan åstadkommas med hjälp av den induktiva metoden. En svaghet är dock metodens brist på att generalisera eftersom den sällan består av samtliga möjliga observationer. (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001). Detta har vi därför inte som avsikt att göra.

Syftet med uppsatsen är att kartlägga och få förståelse för vilka för- respektive nackdelar våra respondenter ser med revisionsplikten. Eftersom vi inte skall försöka lösa eller förbättra problemet har vi valt ett deskriptivt syfte. Vår arbetsgång blir således av en deskriptiv/induktiv karaktär vilket illustreras nedan: (Artsberg, 2003)

Deskriptiv/induktiv

*Figur 3: Arbetsgången deskriptiv/induktiv.
Källa: Artsberg, K. 2003:33.*

3.2.2 Den kvalitativa ansatsen

Vår metodansats kommer att bygga på den hermeneutiska vetenskapen, då vi snarare vill gå in på djupet och skapa förståelse för problemet än att hitta en generell lösning. För att uppnå en ökad insikt av problemet kommer vi alltså att tolka revisionspliktens för- och nackdelar utifrån vår förförståelse. Subjektiviteten i analysen blir därför en följd av att vi grundar vår förståelse på en viss förförståelse (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001). Detta är något som varje forskningsarbete präglas av och som det är omöjligt att frigöra sig ifrån (Holme & Solvang, 2001). Den metodansats vi valt och som lämpar sig bäst är således den kvalitativa ansatsen.

Den kvalitativa ansatsen bygger på att empirin består av ord istället för siffror och statistik, vilket är fallet med den kvantitativa ansatsen. Metoden bidrar även till en större närkontakt med respondenten, vilket medför att intervjuaren kan ställa mer öppna frågor och därmed framkalla det djup i insamlad data som vi är ute efter. Om vi istället skulle välja den kvantitativa ansatsen skulle vi få en ökad bredd och därmed högre grad av generalisering, men risken för att få ogenomtänkta och standardiserade svar via fasta frågeformulär gör att vi väljer bort denna metod. Vi vill hellre undersöka och förstå *varför* en liten grupp respondenter tycker att revisionsplikten bör avskaffas eller inte, det vill säga att vi vill inte bara undersöka om de är för eller emot ett avskaffande. Genom den kvalitativa ansatsen kommer vi också att få en djupare uppfattning om respondentens enskilda åsikter och upplevelser, och i och med dess flexibilitet kommer vi att få större möjligheter att göra relevanta tolkningar (Holme & Solvang, 2001).

3.3 Urval

Vi har valt att fokusera vår studie på SME vilket är det urval där revisionspliktens vara eller inte vara har störst påverkan. Vi tror att dessa kan ha svårt att se nytta med revisionen och att de kanske ser den som en tung kostnadspost. De företag som vi valt att intervjua finns inom gränsen för den definition som justitiedepartementet lämnat som förslag. Vi anser att deras gränsvärden är lämpligast eftersom det är de som troligen kommer att börja gälla i Sverige vid en eventuell lagförändring angående revisionsplikten.

För att öka bredden och få vidare förståelse har vi även valt att intervjua revisorer. Vi tycker att de är en bra informationskälla eftersom de håller sig ajour angående revisionens utveckling och innehar därför en stor kunskap inom ämnet. De har även en unik kontakt med företagen som gör att deras uppfattning om revisionspliktens nytta i SME blir intressant. De revisorer vi valt att intervjua kommer från mindre revisionsbyråer eftersom vi tror, utifrån tidigare undersökningar, att det är dessa som kommer att drabbas hårdast vid en eventuell förändring i lagstiftningen (Halling, 2005). Vårt val beror även på att de flesta revisionsbyråerna i Sverige är mindre, då det knappast finns något mellanskick mellan de stora och de små (SCB, 2003). De vi kommer att bortse från är således de sju största revisionsbyråerna då vi genom annan forskning redan har fått en bra bild av deras inställning till revisionsplikten (Halling,

2005; Konsultguiden, 2004). Vi har valt att intervjua fem respondenter från varje grupp; det vill säga fem revisorer från mindre revisionsbyråer samt fem representanter från SME, varav en representerar ett mikroföretag. Då vårt syfte inte är att generalisera bedömer vi att intervjuer med dessa respondenter räcker för att samla in tillräcklig information.

Vi har även valt att göra ett slumpmässigt urval då vi vill minimera risken att styra intervjuerna och för att gardera vår objektiva inställning. Vi valde dock att begränsa vårt sökande av respondenter till Malmö/Lundregionen då vi ville ha möjlighet att genomföra personliga intervjuer. För att hitta respondenter använde vi oss av databasen Affärsdata, via Lunds Universitets hemsida. Att hitta respondenter som ville ställa upp på vår intervju var något svårare än vad vi trodde att det skulle vara. Vi fick ringa cirka trettio företag inom kategorin SME innan vi fick tag i fem intresserade respondenter. I efterhand tycker vi dock inte att det har påverkat vår avsikt med ett slumpmässigt urval, då vi anser att våra respondenter företräder olika grupper inom SME och att vi därmed har fått en bra spridning på våra intervjuer. Då revisorerna inte var lika upptagna var de något lättare att få tid till intervjuer med. Mer information om våra respondenter finns i bilaga 1.

3.4 Insamling av data

Informationen som vi kommer att samla in kan delas upp i sekundärdata och primärdata. Indelningen beror på var och hur informationen är insamlad (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002). I vilken utsträckning de olika insamlingsmetoderna i sin tur används beror på vilka krav syftet ställer och vilka resurser som står till förfogande (Jacobsen, 2002). Nedan följer en redogörelse av dem.

3.4.1 Sekundärdata

Sekundärdata består av ord, meningar och berättelser som har samlats in eller nedtecknats av andra än forskaren själv (Jacobsen, 2002). Vid val av sekundärdata är det av största väsentlighet att välja information som är relevant för uppsatsämnet. Vid vår insamling har vi valt att använda oss av sekundärlitteratur, som utgör bakgrunden för att vi skall kunna förstå, analysera och tolka ämnet (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002). Den består främst av kurslitteratur, gamla uppsatser, nationella och internationella artiklar, olika

tidskrifter samt böcker inom området. För att få kunskap om ämnet inledde vi undersökningen med att läsa Norbergs och Thorells rapport ”Revisionsplikt i små aktiebolag” samt de artiklar kring revisionsplikten som bland annat illustrerats i tidningen Balans. Den huvudsakliga delen av vår sekundärdata har vi hittat via Lunds Universitets hemsida. I databasen ELIN@lund fann vi större delen av våra tidskrifter och artiklar, och de uppsatser som vi har tittat på fann vi i uppsatsdatabasen på företagsekonomiska institutionens hemsida. Böckerna som vi har använt har vi i första hand sökt efter i databasen LOVISA. Vi har även använt oss av sökmotorn Google för att finna information, de sökord vi har använt är; revision, revisionsplikt och SME.

3.4.2 Primärdata

Primärdata utgörs till största delen av ögonvittnesskildringar och förstahandsrapporteringar. Det är alltså upplysningar som samlas in för första gången och som är speciellt utformade för problemformuleringen (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002). Vid insamling av primärdata stod valet mellan att skicka ut enkäter till urvalsgruppen eller att genomföra intervjuer. Då enkätens största fördel är att nå ut till stora urvalsgrupper, vilket inte är vårt syfte, kommer vi att samla in vår primärdata genom semistrukturerade personliga intervjuer. Intervjuerna innebär att vi kommer få möjlighet att skapa en bättre uppfattning om respondentens åsikter genom att ställa enkla och raka frågor som frambringar komplexa och innehållsrika svar (Kvale, 1997). Kontentan av dessa intervjuer är att vi tillämpar en kvalitativ metod som kännetecknas av en låg standardiseringsgrad, vilket innebär att vi har chansen att ställa öppna frågor som ger respondenten mer utrymme att svara på frågorna med sina egna ord (Davidsson & Patel, 2003).

Då syftet med våra intervjuer är att undersöka och få förståelse för respondentens inställning till revisionsplikten, anser vi att denna kvalitativa intervjumetod är lämpligast. Vi tror även att resultatet blir bättre och lättare att analysera än utifrån kvantitativa intervjuer (Jacobsen, 2002). Denna metod genererar inga svar som är rätt eller fel, utan är alltså öppen för olika åsikter. Anledningen till att vi inte använder kvantitativa intervjuer är att respondenten då bara har ett par svarsalternativ att välja mellan och därmed kan tvingas att begränsa sig i sina svar (Troost, 1997). För att respondenten skall känna sig bekväm i situationen bör flera aspekter beaktas vid en intervju. Det är viktigt att intervjuplatsen känns välbekant för respondenten, och det kan därför vara till fördel att låta respondenten bestämma tid och plats för intervjun (Bell,

2000). Exempel på sådana platser brukar vara respondentens hem eller arbetsplats eftersom en onaturlig plats kan leda till kontexteffekt, det vill säga att intervjun påverkas av den valda platsen (Jacobsen, 2002).

3.5 Genomförande av intervjuerna

Trots att dagens revisionsplikt är en konsekvens av den svenska historiken samt tidigare inträffade händelser, kommer våra intervjuer att anspela på revisionspliktens för- respektive nackdelar så som det ser ut idag.

Som en förberedelse till intervjuerna har vi utformat två olika intervjuguider som vi kommer att använda som stöd vid utförandet; en intervjuguide med frågor till revisorerna (bilaga 3) samt en intervjuguide med frågor till representanterna från SME (bilaga 4). Dessa frågor skiljer sig något åt på grund av respondenternas olika kunskapsbakgrund och det är främst våra följdfrågor som får olika karaktär med anledning av respondenternas delade meningar inom ämnet. Vi har utformat de givna frågorna efter den information vi önskar få fram av våra intervjuer medan följdfrågorna uppkommer som naturliga verkningar av de svar vi får. För att säkerställa att vi verkligen kan genomföra tio intervjuer kommer vi att efter varje intervju fråga respondenten om rekommendationer på personer som vi eventuellt kan intervjua ifall någon av våra planerade intervjupersoner får förhinder. På så sätt minskar vi risken för bortfall.

Samtliga intervjuer genomförs som besöksintervjuer, det vill säga att vi kommer att besöka respondenten på den plats som de önskar. Inför intervjuerna har vi förberett respondenten genom att skicka ut en kort bakgrund (bilaga 2) till ämnet samt våra intervjufrågor. Varje intervju kommer att inledas med en kortare presentation av oss själva samt syftet med vår uppsats. Därefter kommer vi att ställa några grundläggande frågor angående respondentens position, utbildning och arbetsuppgifter, vilka följs av frågorna i intervjuguiden. Beroende på respondentens svar kommer vi även att ställa mer djupgående följdfrågor, som avslut kommer vi att fråga om respondenten har något att tillägga.

3.5.1 Intervjuareffekt

Vid genomförande av intervjuerna måste vi ha flera olika faktorer i åtanke som kan påverka respondentens svar. Trots att våra intervjuer är semistrukturerade, kan likväl några av de problem som identifieras i och med strukturerade intervjuer uppkomma. Egenskaperna hos intervjuarna, det vill säga hos oss själva, kan i viss mån påverka respondentens svar, men det är mycket svårt att enbart utgå från litteraturen då vi söker få fram respondentens egna åsikter. Det är även svårt att hålla isär och peka ut exakt var effekten uppkommer. Det kan röra sig om intervjuarnas egenskaper, men även samspelet mellan intervjuarnas och respondentens egenskaper. Detta kommer naturligtvis att variera från intervju till intervju och det kommer att bli komplicerat för oss att på ett objektivt sätt kunna peka ut effekterna (Bryman & Bell, 2005).

För att öka objektiviteten och därmed uppnå ett så tillförlitligt resultat som möjligt skall vi alla tre delta vid intervjuerna. Vi skall även ta vara på all relevant information genom att spela in samtliga intervjuer med hjälp av en diktafon, efter ett godkännande av respondenten. För att stärka tillförlitligheten ytterligare skall vi försöka att ge en uttömmande beskrivning av våra intervjuer så att tillräckliga upplysningar ges samtidigt som vi ska försöka att beskriva typiska drag i respondenten så att läsaren lättare kan sätta sig in i sammanhanget.

Även respondentens roll i intervjun spelar stor roll. De kan låta humör, tidspress eller andra faktorer påverka hur de svarar på frågorna, vilket lätt ger upphov till så kallad svarstendens. Två av de vanligaste formerna av svarstendens är samtyckande och social önskvärdhet. Samtyckande visar på en tendens hos respondenten att konsekvent hålla med om eller ta avstånd från vad vi än frågar, medan social önskvärdhet innebär att respondenten vill ge en positiv bild av sig själv och därför styrs svaren av vad respondenten anser är önskvärt, trots att detta kan gå starkt isär med hans egentliga åsikter. Om dessa feltendenser inte upptäcks kommer de att utgöra felkällor vid mätningen av begrepp, och vi bör därför vara medvetna om att de kan komma att uppstå. För att undvika detta i största möjliga mån bör vi hålla en viss distans till respondenten och inte visa hur vi bedömer deras svar (Bryman & Bell, 2005).

Det finns även problem som rör mening. Med detta åsyftas vår konversation med respondenten som både bygger på gemensamma uppfattningar och tolkningar av de olika begreppen, men även på den mening och betydelse som skapas i situationen. Meningen är inte alltid given från början, men det är

antagligen något som vi kommer att komma fram till i efterhand. Vi kommer att utgå ifrån en gemensam definition och innebörd av de termer vi använder oss av i intervjun. Problemet uppstår då intervjuare och respondent inte delar samma meningssystem och förutsätter olika saker vid användandet av ord och begrepp. För att undgå denna effekt bör vi under intervjun försäkra oss om att respondenten syftar på det vi tror att han syftar på genom att ställa följdfrågor av olika slag (Bryman & Bell, 2005).

3.5.2 Intervjuer som omfattar problem

Vid utförande av intervjuer som omfattar problem, bör vi ha i åtanke om det som respondenten anser vara sant överensstämmer med det som i våra ögon är sant. Vi kan antingen välja att ignorera respondentens åsikter eller att ta dem på allvar. Väljer vi att ignorera dem anses vi behandla deras syn på sanningen på ett subjektivt sätt, och vi har därför i dessa fall valt att neutralisera respondentens påståenden som sanning. Vi har även försökt att upptäcka hur respondenten förhåller sig till språket på ett tillförlitligt sätt och utifrån det försökt att tolka respondentens syn på sanningen (Townley et al, 2003). I intervjuerna med revisorer är detta viktigt att hålla i minnet, eftersom vår fråga innebär att deras jobb i SME ifrågasätts.

Analys av insamlat material innefattar ett komplext samband mellan teorin och att uppfatta mönster hos respondenten. Detta är en reflekterande process som vi skall försöka vara medvetna om då det gäller att identifiera respondentens beteende och svar (Townley et al, 2003).

3.6 Källkritik

Det är svårt att veta om en källa är tillförlitlig eller inte. Det är därför viktigt att granska alla källor kritiskt, då de kan vara såväl ofullständiga som vinklade (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002). I första hand avser källkritik litterära källor som granskning av dokument, men kan även komma väl till pass vid utvärdering av intervjuer, arkivhandlingar och statistik. Vid källkritik granskas och gallras insamlat material och det som anses mest relevant behålls (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001).

Vid granskning av primärdata kan det vara lättare att avgöra tillförlitligheten. Då det är vi själva som utför intervjuerna vet vi vad som har gjorts i varje enskilt fall och vi kan därför själva reflektera över om det påverkar tillförlitligheten eller inte (Jacobsen, 2002).

När det gäller en sekundär källa kan det däremot vara besvärligare att säkerställa tillförlitligheten, eftersom det kan vara svårt att få insikt i hur data samlats in och vad som påverkat författaren till källan. Källan kan vara både medvetet och omedvetet vinklad och det kan hända att författaren har manipulerat sina data för att bättre få dem att passa hans eller hennes frågeställning eller förväntade resultat. I de beskrivande texterna som vi kommer att använda oss av finns det flera premisser som vi måste ta ställning till. Några av dessa är författarens trovärdighet, källans objektivitet och aktualitet, iakttagarens närhet till det som undersöks samt källans förhållande till andra källor (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002). Många av de artiklar som vi har använt oss av, har inte haft syftet att återge utan att föra debatt, vilket vi noga har försökt återspegla i texten då författaren till dessa texter ofta har skrivit utifrån egen vinning. Vi har även försökt att vidmakthålla en kritisk inställning till den litteratur som inte längre kan tillämpas eller relateras till aktualiteten med revisionsplikten.

3.7 Kapitelsammanfattning

Undersökningens syfte är att belysa representanter från SME: s samt revisorer från mindre revisionsbyråers inställning till revisionsplikten. Eftersom syftet med uppsatsen är att dels besvara *hur* våra respondenter ställer sig i frågan och dels *varför*, har vi valt att tillämpa det induktiva tillvägagångssättet. Vi skall vidare använda oss av kvalitativa undersökningar med semistrukturerade intervjuer eftersom de är mer öppna för respondenternas olika åsikter än vad det kvantitativa sättet är. Det innebär att vi kan få fram mer komplexa svar och därmed ett större djup i vår empiri men att vår förmåga att generalisera försvinner. Då vi redan innan undersökningen har läst en del sekundärdata i form av artiklar, bland annat i Balans och forskningsrapporten ”Revisionsplikten i små aktiebolag” har vi fått en del förförståelse inom ämnet, vilket vi bör ha i åtanke under våra intervjuer då vi skall försöka inta en objektiv inställning till fenomenet. Andra sekundärdata som vi har använt oss av är böcker, artiklar och tidskrifter. Vår primärdata består av intervjuer med

representanter från fem SME, varav ett mikroföretag, samt med fem revisorer från mindre revisionsbyråer. Samtliga respondenter har sin verksamhet i trakten kring Malmö/Lund. Under arbetets gång skall vi inta en kritisk hållning till alla källor och granska dem noga för att säkerställa arbetets tillförlitlighet. I nästkommande kapitel behandlas det resultat vi kommit fram till i undersökningen.

4. Resultatredovisning

Syftet med detta kapitel är att presentera och analysera det resultat som vi utifrån vår empiriska undersökning kommit fram till. Genom denna presentation hoppas vi kunna ge läsaren förståelse för revisionspliktens för- och nackdelar samt varför våra respondenter har den inställning till frågan som de har. Genom att analysera de svar vi fått med hjälp av litteraturkapitlet tror vi oss kunna uppnå denna förståelse.

Våra respondenter inställning och attityd till revisionsplikten utgör grunden i detta kapitel. Genom analys och redogörelse av det resultat som vår empiriska undersökning har lett till skall vi dra slutsatser om varför respondenternas inställning är som den är och om debattens argument för eller emot en revisionsplikt håller. Detta skall vi göra genom att jämföra om argumenten i debatten är samma som de våra respondenter har uppgett. Med en parallell beskrivning av revisorernas och företagarnas inställning till revisionsplikten vill vi ge en övergripande bild av undersökningens resultat samt göra det möjligt att jämföra de båda gruppernas åsikter med varandra för att se ifall svaren skiljer sig åt.

För att enkelt kunna binda samman resultatet till vår forskningsfråga återges den nedan:

- *Vilken är inställningen - för eller emot revisionsplikt i små- och medelstora företag, och vad grundas den på?*

Med denna forskningsfråga som utgångspunkt vill vi alltså få fram argument gällande revisionspliktens vara eller inte vara i SME samt för varför Sverige är ett av de få länder som fortfarande har kvar den i samma omfattning för alla aktiebolag. De slutsatser som vi kommit fram till utifrån denna resultatdisposition, och som är kopplade till syftet och forskningsfrågan formuleras i nästkommande kapitel.

4.1 Behålla eller avskaffa revisionsplikten?

Den generella åsikten hos respondenterna, såväl hos företagarna som hos revisorerna, är att revisionsplikten i SME bör behållas i Sverige, med undantag för de mikroföretag som enligt definitionen har en nettoomsättning som understiger tre miljoner kronor. Respondenterna anser att revisionen skapar konkurrensfördelar samtidigt som den fyller en kontrollerande funktion i samhället och fungerar som en kvalitetsstämpel för bolagen. Genom vår empiriska undersökning har vi kommit fram till tre faktorer gällande revisionspliktens vara eller inte vara i SME som vi anser vara de mest framstående då våra respondenter gång på gång har återkommit till dessa punkter i våra intervjuer. De utgör även grunden för de argument som FAR har tagit fasta på i debatten, gällande ”the public interest”. De menar att revisionen är av stor vikt för flera intressenter, såväl ägare som företaget i sin helhet, samt kreditgivarna och leverantörerna för att ge några exempel (FAR, 2005). Våra diskussioner kommer således att byggas upp kring dessa faktorer:

- Företagets intressenter.
- Trygghet för ägarna.
- Den svenska institutionen.

4.1.1 Företagets intressenter

Vilka intressenter det är som gynnas av en revisionsplikt är en grundläggande fråga i debatten. Detta beror på att nyttan och behovet av en revisionsplikt blir större ju fler intressenter ett företag har (Nyquist, 2005). Intressenternas krav är av väsentlig betydelse för debattens mening eftersom de – enligt intervjuade revisorer – kan komma att fortsätta att kräva att bolaget revideras trots ett avskaffande av revisionsplikten. I sådana fall kan det tyckas att diskussionen blir något tillintetgjord. Vilka intressenter som vill fortsätta att använda revision för att säkerställa att bolagets lämnade uppgifter ger en rättvisande bild över dess resultat och ställning var revisorerna något oense om, men de som ständigt nämndes var; bankerna, skatteverket, leverantörerna och kunderna. Enligt undersökningen kan banken komma att kräva revision genom att inte berättiga bolaget ett lån om de inte lämnar reviderade uppgifter. Leverantörerna däremot kan inte fordra revidering av ett företag, men de kan komma att kräva förskottsbetalning. Inte heller kunderna kan framföra krav på revidering, men kan tydliggöra kraven genom att frånvara eller genom att handla hos en konkurrent om de inte känner sig trygga med att ett företag inte

granskas. Skatteverket kan dock enbart kräva revision om plikten är lagstadgad. Revisorernas åsikter om vilka intressenter som kan kräva revision var bland annat:

Banken kanske, men det är tveksamt om skatteverket kan kräva, eftersom det då blir samma sak som att ha kvar revisionsplikten. Leverantörer har jag svårt att tänka mig i mikroföretag eftersom det ofta rör sig om så små belopp.

Johan Kling

Samhället totalt sett. Intressentmodellen från 1980-talet, som visserligen är något förlegad visar vilka intressenter som finns och de är alla på sätt och vis gynnade av revisionsplikten. Skatteverket har ett ensidigt intresse, men man måste ta hänsyn till alla.

Mats Wahlberg

Angående leverantörerna så utgör vissa kunder kanske en stor risk för dem, och genom att låta sitt bolag revideras kan man visa leverantören något som är "kvalitetssäkrat" och bolaget kan därmed kanske få högre kredit.

David Eskilsson

Skatteverket kommer förmodligen att utöka sin kontroll, men jag tror inte att de insisterar på att vi ska ha kvar revisionsplikten.

Mats Wahlberg

Företagarnas antaganden om vilka intressenter som kan fortsätta att kräva revision efter ett avskaffande var något olika. Samtliga företagare antog dock att deras intressenter har nytta av revisionen, men de var inte säkra på om de kommer att kräva att företaget fortsätter att revideras. Många andra faktorer kan istället spela in, såsom erfarenhet i branschen, kontakten med kunderna samt hur företaget har skött sig tidigare.

Företagarnas synpunkter på huruvida intressenter kan komma att kräva revision efter ett avskaffande är följande:

Jag och Anders som är ägare, kommer kräva det för vår egen skull. Kunderna är det mycket historik bakom så de skulle nog inte bry sig. Leverantörerna skulle antagligen bevilja högre kredit.

Johan Hammar

Banker och skatteverket, men inte leverantörer.

Jan Svensson

Intressentkretsen står alltså i fokus och enligt FAR finns det också många intressenter som erhåller nytta av revisionen. I mikroföretag kan dock detta ifrågasättas, då intressentkretsen i stort sett är obetydlig eftersom företagen ofta bedrivs som tjänsteföretag eller fåmansföretag, vilket innebär att ägaren och styrelsen ofta är samma person. Fördelarna med revisionen som ett kontrollinstrument försvinner därmed i dessa företag och rådgivning bör då generera en större nytta istället (Precht, 2005, Nyquist, 2005). Detta höll även Rolf Edling, som enda representant för mikroföretag tillika enda motståndare till revisionsplikten, med om och betonade. Edling menar att hans nytta av revision består av rådgivning och inte av en kvalitetsstämpel för att möta intressenternas och samhällets krav. Han anser att han genom konsultation hade kunnat få den hjälp han vill ha och då förmodligen också till lägre kostnader.

Detta resonemang är likt det som fördes i England då en cost- benefit analys användes för att bedöma revisionspliktens nytta i förhållande till kostnaden, vilket resulterade i ett successivt avskaffande från och med 1993 (Nyquist, 1992).

Tycker att det låter vettigt med att börja avskaffa för bolag med en omsättning som understiger tre miljoner. Jag vill kunna kontakta revisorn när jag istället känner att det finns behov för det.

Rolf Edling

Med undantag för mikroföretaget var resterande respondenter överens om att revisionspliktens fördelar i SME överstiger nackdelarna och ställer sig därför positiva i frågan. Trots det ansåg flera av respondenterna att det finns saker som de vill ändra på inom revisionsplikten. Det var främst kostnaden som företagarna tyckte var en tung post i förhållande till andra kostnadsposter och såg därför en förenkling av reglerna som en bra lösning. En sådan uppluckring av det befintliga regelverket kan i sin tur leda till att utgifterna för revisionen minskar. Förenklingar i form av undantag från jävsregler samt sänkta dokumentationskrav var något som samtliga revisorer ansåg vara ett måste i SME, då jävsområdet i dessa företag blivit överdrivet reglerat. Nyttan av dessa regler ges främst i de stora aktiebolagen medan de i SME innebär att revisorn inte längre får ge konstruktiva förslag till ägaren, och att dennes nytta, som var ett av huvudmotiven för införandet, i det närmaste försvinner (Ölund, 2005). Att dokumentationskraven, i synnerhet i mikroföretagen, är allt för stora är något som både Enron och andra finansiella kriser har bidragit till, då reglerna efter dessa kriser skärptes avsevärt (Levander, 2004).

Det har även debatterats mycket om huruvida revisionens omfattning bör anpassas till bolagets storlek. Enligt revisorerna bör omfattningen på revisionen vara densamma oavsett bolagets storlek. De tycker att det är viktigt att revisorn går igenom alla de väsentliga faser som tas upp i FAR för att vidmakthålla samma kvalitet på informationssamlingen och granskningen, samt för att veta att fokus har lagts på rätt område, det vill säga där risken för att fel och oegentligheter uppstår är som störst (FAR, 2005). Eftersom det personliga ansvaret utgår i aktiebolag, och eftersom lagen för SME respektive för stora bolag inte skiljer sig åt, anser våra respondenter att revisorns granskning och kontroll bör ske på samma sätt i alla bolag. Detta är argument som även har förts i Balans, då bland annat Sjölund (2005) anser att det är nödvändigt med

en lika kontroll i alla bolag för att rättvisa bedömningar av företagens ekonomiska ställning skall kunna göras.

Revisorernas svar i frågan om förenkling av regelverket för SME var bland annat:

Regleringen bör inte vara som det är nu. Eftersom Enron hittade på dumheter måste man gå in och peta i minsta lilla företag precis lika mycket som i ett stort bolag. Den bör omfattas lika mycket i stora som små bolag men man behöver inte samma detaljeringsgrad. Dokumentationskyldigheten är dock allt för omfattande, man ska dokumentera ihjäl sig.

Per-Olof Lodin

I praktiken är det svårt för mikroföretagen att uppfylla de krav som revisionsstandarden satt.

Mats Gyllenberg

En förenkling för de mindre företagen vore teoretiskt sett det bästa, men det är svårt att säga hur. Det är önskvärt med anpassande, men hur ska det gå till? Revisionen går ju ut på samma sak för alla aktiebolag.

Johan Kling

Bortsett från den respondent som företräder mikroföretaget är samtliga respondenter eniga om att både nytta och den trygghet som revisionen genererar till deras intressenter, till samhället genom att missgynna tvivelaktig verksamhet samt till de själva som ägare, överstiger kostnaden och därmed även ett eventuellt avskaffande.

4.1.2 Tryggheten för ägarna

Trots intressenternas vilja att företagen skall revideras tror vi inte att det är den främsta anledningen till varför många av företagarna ser revisionsplikten som något positivt. De anser att revisorn fungerar som ett bra stöd och att han bidrar till att det blir god ordning i bolaget. Risken för att göra fel – såväl medvetna som omedvetna – minskar då en kunnig och förtroendeingivande person granskar företagets ekonomiska uppgifter. (Nyquist, 2005) Granskningen av

företagets redovisning och förvaltning fungerar som en garanti för dess intressenter, men också för ägarna själva. De vet i och med revideringen att allting står rätt till. Samtliga företagare kände därmed trygghet efter att företaget har reviderats.

Det finns en stor trygghet i att ha kvar den. Om små företag skulle begå misstag utan den så kommer smällen i efterhand.

Abdelkarer Fahim

Revisorerna anser, liksom företagarna, att revisionen utgör ett viktigt kontrollinstrument som innebär en trygghet för ägarna och andra berörda intressenter. De tror att deras insyn i företagen skulle påverkas negativt vid ett eventuellt avskaffande och att deras förmåga att ge företagen en varning om eventuella kriser därmed kommer att minska. Därför anar vi att en minskad insyn för revisorer skulle kunna leda till att antalet konkurser kommer att öka då många företagare inte alltid har den kunskap som behövs för att ta ekonomiska beslut. Efter att ha hört revisorernas åsikter tror vi därför att ett avskaffande skulle svika de företagare som behöver revisionen som mest eftersom de, på grund av sin ekonomiska situation, antagligen kommer att välja bort revisionen och därmed gå miste om viktig kompetens. Att revisionen inte är frivillig, utan en plikt, har därför betydelse då den ekonomiska ställningen annars kan komma att avgöra om ett företag väljer att revideras eller inte (Andersson, 2005). Det som revisorerna såg som en stor nackdel vid ett eventuellt avskaffande var:

Det finns naturligtvis de som enbart ser revisionen som en ren kostnad, men generellt sett tycker de små bolagen att den är en tillgång och att den är en trygghet för dem. Vi har ju också lättare att se in i företagen i och med revisionen.

Johan Kling

Med insynen genom revision har man en bra bild över bolaget, om det bara skulle vara konsultation så kommer kanske inte allt fram, vilket kan få förödande konsekvenser senare.

David Eskilsson

Trots att revisorerna tycker att deras insyn är bättre nu än vad den antagligen kommer att bli vid ett avskaffande, fick vi bilden av att insynen, särskilt i

mikroföretag, inte är så stor som revisorerna önskar. Revisorerna har oftast inte en löpande kontroll i dessa bolag utan deras kännedom kommer först in då bokslutet skall upprättas och revisionen skall genomföras. Denna sena inblick i bolagens verksamhet innebär att vi ifrågasätter FAR: s argument om revisorns förmåga att underrätta företagen angående deras problem i tid. När revisorn väl får insyn i företagen är skadan ofta redan skedd och revisorns roll blir istället att hjälpa till med företagets rättställning (Carlsson, 2005).

Ett alternativ till revisionsplikten, som samtidigt skulle kunna förenkla den, är att låta redovisningskonsulter revidera företagen. Detta ansåg företagarna, trots att de var *för* revisionsplikten, kunna vara en möjlig lösning, men att kompetensen i så fall måste vara densamma hos en sådan konsult som hos en revisor. Många mikroföretag använder sig redan av en redovisningskonsult för den löpande ekonomin och för rådgivning (Carlsson, 2005). Ett avskaffande av revisionsplikten i dessa företag kan då vara positiv eftersom samma person både kan utföra löpande bokföring och granskning. Det skulle troligen leda till att både insynen och möjligheten att signalera eventuella kriser skulle öka, men trots det skulle det också kunna innebära att företagarna drabbas mer än vad de gynnas av dessa lägre kostnader, eftersom flera utredningar har pekat på en bristande kompetens bland redovisningskonsulter (Carlsson, 2005; Andersson, 2005). För att säkerställa att kompetensen är tillräckligt hög bland redovisningskonsulter vid ett eventuellt införskaffande av detta diskuterar SRS för närvarande ett införande av auktorisation inom redovisning för att höja kvaliteten.

Skillnaden mellan revisor och redovisningskonsult är att revisorn är försäkrad, redovisningskonsulten har inte samma krav på att det ska vara riktigt gjort, kunden skriver på själv. Revisorn utgör en trygghet för kunden.

Per-Olof Lodin

Revisorerna anser inte heller att det är säkert att kostnaden kommer att sjunka, då priset för att höja kompetensen och kvaliteten på redovisningskonsulterna antagligen kommer att kosta pengar, vilket kan innebära att de i slutändan kommer att bli lika dyra som en revisor är idag. Revisorerna försätts då i en helt annan konkurrenssituation, eftersom marknaden för konsulttjänster kan komma att växa samtidigt som den för revision krymper. Troligen kommer revisorerna då att börja konkurrera med redovisningskonsulterna, vilket kan

leda till ett antiklimax – kostnaden för både revision och konsultation sjunker med en försämrad kvalitet som följd istället.

4.1.3 Den svenska institutionen

Sverige har sedan länge kännetecknats av en stark stat med en hög grad av reglering (Jönsson, 1991). Detta har naturligtvis påverkat den revisionsplikt vi har idag. Att det alltid har varit välreglerat bland svenska företag har likaså satt sina spår hos företagarna. Trots att flera av dem anser att graden av reglering kan ifrågasättas, tycker de flesta ändå att den fyller en funktion som kontrollinstrument i samhället.

Tar man bort revisionsplikten kan man lika gärna ta bort lagen på att man måste lämna in årsredovisning till Bolagsverket. Skickar man in en årsredovisning men ingen kommer att bry sig om vad det står kan man ju skriva i princip vad man vill. Då kan man likväl göra som i handelsbolag, det vill säga endast skicka in en skattedeklaration.

Claes Petrén

Motståndarna till revisionsplikten använder argument som att revisionsplikten redan har avskaffats i nästan alla andra länder inom EU som grund för att även Sverige bör avskaffa den. Det argumentet anser inte våra respondenter håller, eftersom det inte är korrekt att jämföra länder med mycket skilda historiska bakgrunder (Halling, 2005). Enligt institutionell teori förändras institutionen på grund av olika historiska händelser. Kreugerkraschen satte sina spår i Sverige genom att vi fick en stark stat och hårda regleringar efter kollapsen (Jönsson, 1991). Sveriges tillväxt är alltså sedan lång tid tillbaka förknippad med att ett meningsfullt förtroende har funnits mellan staten och företagen. Denna utformning av institutionen är inte generell för alla länder och beroende på vilken regleringsform som har varit dominerande kan det finnas institutioner där det passar bättre med ett alternativ till revisionsplikten (Willmott et al, 1992).

Till skillnad från SN håller alltså varken revisorerna eller företagen med om att deras konkurrenskraft kommer att öka vid ett avskaffande eftersom de flesta länder inom EU valt att avskaffa plikten. De tror heller inte att borttagandet kommer att stimulera tillväxten ytterligare.

Att de flesta länderna inom EU har avskaffat plikten bör inte påverka. Det är olika förutsättningar beroende på land, t ex i Tyskland har man andra associationsformer. Eftersom man inte har något personligt ansvar så ska man kräva revision. Sverige har alltid varit hårt reglerat.

Per-Olof Lodin

Att den svenska regleringen för företag är allt för hård finns det en hel del oenigheter om. Somliga anser att regleringarna hämmar tillväxten och konkurrenskraften (Thorell & Norberg, 2005) medan andra menar att fördelarna med en rättvis och förtroendeingivande marknad är ytterst viktigt för att gynna tillväxten och konkurrenskraften. Om Sverige avskaffar revisionsplikten skulle det innebära att en tredje man som granskar uppgifterna försvinner och därmed kommer antagligen fler och betydligt större fel att begås (Nyquist, 2005).

Ett annat alternativ till lagstadgad revisionsplikt i SME har framkommit i debatten, då en marknadsstyrd reglering har diskuterats (Ehlin, 2005). I vissa branscher skulle detta kanske fungera, men att en marknadsreglering kan ersätta den lagstadgade revisionsplikten helt och hållet, bör inte vara möjligt. Eftersom ägarna inte har ett personligt ansvar i aktiebolag, förutom för skatter och avgifter, anser våra respondenter att det behövs någon form av kontroll för att förhindra ekonomisk brottslighet. Införandet av revisionsplikten i Sverige 1983 syftade till stor del på att förhindra just sådan brottslighet (Ölund, 2005). Alla våra respondenter betonar även vikten av att förhindra att konkurrerande verksamheter sker på ett tvivelaktigt sätt, då de anser att revisionen bidrar till att alla företag konkurrerar utifrån samma regler.

De är dock väl medvetna om att de som verkligen vill tänja på reglerna utöver tillåtna gränser kommer att göra detta oavsett om det finns en lagstadgad revisionsplikt eller inte.

Jag tycker att revisionsplikten gör stor nytta och anser inte att den bör avskaffas, med hjälp av den har företag koll på vad de sysslar med samtidigt som den kan förhindra fusk. Dock tror jag att fusk kan förekomma oavsett revisionsplikten.

Abdelkarer Fahim

4.2 Resultatsammanfattning

Utifrån empirin kan vi uttolka att alla är för en revisionsplikt, med undantag för mikroföretagaren. Revisorerna som annars var positivt ställda till revisionen höll med om att det omfattande regelverket bidrar till att nyttan i mikroföretagen inte kan mätas med kostnaden. I de andra fallen var det främst tryggheten som talade för en revisionsplikt, eftersom ägarna genom revisionen kände sig trygga med att de ekonomiska uppgifterna företaget lämnade ut var korrekta. Då det genom Sveriges historia har funnits ett kontrollsystem som har verkat för en rättvis konkurrenssituation är detta något som både företagare och revisorer vill ha kvar för att missgynna fusk och för att vidmakthålla ett ingivande förtroende.

Istället för ett avskaffande diskuterades billigare alternativ till revisionen eftersom kostnaden var undersökningens mest framstående argument emot en revisionsplikt. Redovisningskonsulter var något som berördes, men företagarnas krav på att deras kompetens måste vara densamma som en revisors gjorde att respondenterna ansåg att revisionsplikten då lika gärna kan finnas kvar. Även marknadsstyrning nämndes, vilket skulle kunna fungera eftersom ett gott rykte är väsentligt för företagen och misskötsel oftast märks. Att en marknadsstyrning kan ersätta förtroendet som revisionsplikten frambringar tror vi däremot inte är möjligt. Det sista och mest aktuella alternativet till ett avskaffande är en förenkling av regelverket för SME. Såväl revisorer som företagare tyckte att detta var ett bra alternativ eftersom tryggheten och kontrollen som revisionsplikten frambringar finns kvar samtidigt som den höga kostnaden antagligen kommer att sjunka.

5 Slutdiskussion

I detta kapitel skall slutsatser dras genom att sammanställa föregående kapitelns resultat. För att besvara syfte och forskningsfråga skall vi koppla dessa slutsatser utifrån empirin till litteraturkapitlet. Som avslut på kapitlet görs en reflektion över slutsatsen samt förslag på vidare forskning ges.

5.1 Inledning

Det finns många intressenter som har nytta av att företag revideras och intresset för revisionsplikten i Sveriges SME har därför varit stort vid flera tillfällen under 1990-talet, då nyttan av revisionsplikten i dessa företag har diskuterats. Nu är debatten åter igång eftersom SN har börjat ifrågasätta dess fördelar i SME. Med England som förebild har de fört debatten emot en revisionsplikt, då de anser att kostnaden överstiger nyttan. Då de har undersökt situationen i England, där revisionsplikten i SME redan har avskaffats, och då de flesta länder inom EU har avskaffat eller gjort regelförenklningar, tycker de att även Sverige bör efterlikna detta. Är en likadan lagreglering som i övriga EU-länder svaret på en förbättrad konkurrenssituation och ökad tillväxt, eller är det kanske tvärtom, att konkurrenssituationen förbättras av ett annat företagsklimat där regleringar styr mer? Med den pågående debatten i åtanke utformades vårt syfte - att undersöka hur representanter från SME samt revisorer ställer sig i frågan för eller emot en lagstadgad revisionsplikt och varför de har denna inställning. Genom att dra slutsatser utifrån vår empiriska undersökning kan vi besvara vår forskningsfråga och genom att dra kopplingar till litteraturkapitlet och främst institutionell teori kan vi förklara varför vi i Sverige fortfarande har kvar revisionsplikten i samtliga aktiebolag oavsett omsättning och storlek. I följande stycken kommer vårt syfte och därmed vår forskningsfråga att besvaras.

5.2 Forskningsfrågan besvaras

För att besvarandet av forskningsfrågan skall tydliggöras presenterar vi vår fråga nedan:

- *Vilken är inställningen - för eller emot revisionsplikt i små- och medelstora företag, och vad grundas den på?*

Företagets olika intressenter är den främsta orsaken till att revisionsplikten är så pass omfattande som den är idag. Ägare, leverantörer och kreditgivare är några som gynnas av att företagen revideras. Enligt våra respondenter skapar revisionsplikten en trygghet för företagens intressenter som är svår att uppnå på något annat sätt än genom reglering. Detta var något som både företagare och revisorer var överens om då likheten mellan de olika gruppernas tycke om revisionspliktens för och nackdelar var stor. Utifrån den empiriska undersökningen och resultatkapitlet har vi därför kommit fram till nedanstående tre faktorer där fördelarna med revisionsplikten, enligt samtliga respondenter, är så pass stora att de överväger nackdelarna:

- Intressenternas intresse av att företaget revideras.
- Trygghet för ägarna.
- Den svenska institutionen.

En gemensam nämnare som kan sammankoppla en lagstadgad revisionsplikt med dessa tre faktorer är begreppet, *förtroende*. Enligt respondenterna känner ägarna trygghet med att de ekonomiska uppgifterna stämmer, att samhället genom regleringar hämmar tvivelaktig verksamhet, förhindrar fusk och upprätthåller rättvisa. Leverantörer, kunder och kreditgivare kan känna tillförlit och förtroende för att företagets ekonomiska uppgifter stämmer. Ägarna erhåller alltså ett förtroende hos sina intressenter och hos samhället, samtidigt som de själva känner sig trygga i och med det egna förtroendet till revisorn. Det här ansåg våra respondenter vara viktiga faktorer som revisionen bistår med och som därmed avgjorde att de ville att revisionsplikten skulle bevaras.

Samtliga respondenter var också överens om att det finns några förändringar som dock bör genomföras. I och med det ökade antalet regleringar och en medföljande ökning av dokumentation, ansåg samtliga parter att ett undantag för vissa regelförenklingar borde införas i SME. Dessa förenklingar innefattas främst av regleringar angående jäv, som innebär att nyttan av revisionen i SME

minimeras då ägaren inte längre får rådfråga sin revisor om ekonomiska problem. Då en ökning av ägarens nytta var ett av huvudskälen till införandet av den lagstadgade revisionsplikten är det av en väsentlig betydelse att undanta SME från dessa regler. Eftersom även företagarna själva ansåg att detta var ett huvudskäl till att behålla revisionsplikten är det viktigt att genomföra dessa förenklingar för att möta företagarnas krav och vilja för ett bevarande av revisionsplikten (Ölund, 2005).

Regelförenkling till trots så bör omfattningen på revisionen ändå vara lika i alla aktiebolag. Eftersom aktiebolag är en associationsform med begränsat ansvar för ägaren bör samma poster granskas oavsett nettoomsättning och storlek. Enligt revisorerna är det svårt att minska på omfattningen av revisionen på grund av att ett företag är mindre då det betyder att möjligheten att upptäcka fel och oegentligheter kommer att minska. De ansåg därmed att alla bolag bör kontrolleras och granskas på samma sätt för att uppnå rättvisa och för att skapa förtroende. Ur resultatet framgår även att det är revisorer och inte redovisningskonsulter, som bör ha det fortsatta ansvaret för att företagen revideras och kontrolleras. En förenkling av vissa regleringar samtidigt som omfattningen och väsentligheten i revisorns granskning fortfarande bör vara densamma, är svaret på hur revisionsplikten bör utformas i SME.

I mikroföretagen är dock revisionspliktens existerande inte alls lika självklart, precis som SN: s enkätundersökning har påvisat. Eftersom de intervjuade företagarna mest består av typen små eller medelstora företag är det revisorernas åsikter som dessa slutsatser grundas mest på. Vår företagarkrets bestod dock av en mikroföretagare och enligt honom, liksom revisorerna, bör det finnas en avvikelse från revisionsplikten i mikroföretagen. Den komplexa regleringen i mikroföretagen bidrar nämligen till att fördelarna och nyttan med revisionsplikten försvinner i dessa företag. Ägarna kan istället söka revisorns hjälp genom konsultation samtidigt som de företag vars intressenter har nytta av revisionen antagligen ändå kommer att fortsätta att revidera sitt företag eftersom de inte vill förlora dessa viktiga kontakter. Detta medför att i de företag där revisionen verkligen behövs kommer den förmodligen att fortsätta att göras, trots ett avskaffande. En marknadsreglering som styr företagens utveckling tillsammans med eventuella intressenters påtryckningar bör därför vara tillräckligt starkt för att skapa ett bra företagsklimat där tvivelaktig verksamhet hämmas samtidigt som möjligheten att växa ökar.

5.2.1 Motsättningar i branschorganisationerna

Vårt resultat och vår slutsats visar att företagarna faktiskt vill något annat än vad SN arbetar för och vad de har kommit fram till. Anledningen till detta kan vara att det är svårt att göra en jämförelse med ett annat land, och enligt våra respondenter var det svårt att jämföra nyttan till kostnaden. De ansåg att revisionsplikten var nödvändig trots kostnaden. SN: s första uppgift är att revisionsplikten bör avskaffas i mikroföretagen, vilket är en slutsats som även vi har kommit fram till och som kan vara möjlig att genomföra då även revisorerna ansåg att ett undantag i dessa företag vore rimligt. De revisorer vi har intervjuat håller därmed inte samma riktlinje som FAR, som anser att förenklingar måste göras innan något undantag kan bli aktuellt (Ölund, 2005). Vi tror dock att det kommer att ta tid innan något undantag kommer att ske, eftersom varken företagare eller revisorer verkade tycka att detta var av absolut väsentlighet för dem, trots att samtliga respondenter ansåg att frågan var mycket intressant. Det är nog mer troligt att regleringsförenklingar för SME kommer att införas, då detta är något som branschorganisationerna och dess medlemmar verkar vara överens om, samtidigt som det verkligen är på tiden att det sker.

Härmed har vi funnit en del meningsskiljaktigheter mellan både SN och dess medlemmar samt mellan FAR och revisorerna. Detta ser vi som ett tecken på att denna fråga inte har diskuterats med dem som det verkligen gäller, det vill säga våra respondenter – företagarna samt de revisorer som ofta reviderar SME.

5.3 Undersökningens teoretiska bidrag

5.3.1 Förtroende

Att det skall vara lika för alla kan kopplas till en svensk tradition om samstämmighet som har levt kvar sedan många generationer tillbaka (Willmott et al, 1992). Denna jämlikhetstanke är med stor sannolikhet en av de största anledningarna till att Sverige fortfarande har en lika omfattande revisionsplikt i alla aktiebolag då revisionsplikten är uppbyggd kring denna filosofi. Dessa traditioner bör dock luckras upp något för att inte missgynna situationen i SME, då finansiella kriser och redovisningsharmonisering inom EU har medverkat till att intressenternas misstro har mötts av ett allt mer omfattande

regelverk (Levander, 2005). En ökad grad av rättvisa hade istället kunnat skapas genom att göra undantag för jäv i dessa företag.

Intressenternas krav på revision är därmed också anknutet till denna samstämmighetsfilosofi. Eftersom Sverige sedan Kreugerkraschen har haft en omfattande kontrollverksamhet har detta blivit praxis för intressenterna. Ett väl fungerande samarbete mellan företaget och dess intressenter har sedan länge byggt på ett förtroende mellan aktörerna. Enligt Putnam befinner sig samhället i en kris då deltagandet i informella nätverk, som leder till socialt kapital mellan människor, har börjat avta allt mer. Socialt kapital bygger på ömsesidighet och förtroende mellan olika människor och genom denna tillbakagång håller dessa två viktiga faktorer mellan människan på att försvinna (Putnam, 2001). Revisionen har därför en väsentlig betydelse i Sverige då den innehar en viktig roll för att upprätthålla förtroendet genom att säkerställa att fullständig information lämnas och att eventuella missöden och ekonomiska kriser undviks. En förändring av detta skulle innebära att den trygghet som företagets intressenter, såväl externa som interna, i nuläget känner, skulle försvinna, vilket gör att flera av dessa intressenter ställer sig emot ett avskaffande av revisionsplikten.

Istället för att regleringar skall ligga till grund och skapa ett förtroende, bör det kanske uppkomma mer genom att människor kan lita på varandra, utan att det alltid skall stödjas av lagar och regleringar, liksom den filosofi som Fukuyama för (1995). För att minska sambandet mellan regleringar och förtroende, bör mer vikt läggas på att revisorerna skall bli bättre på att förklara sin roll för marknaden och tydligare kommunicera vilka uppgifter han har till företagets intressenter. Förtroendet skulle troligen stärkas ytterligare och revisorerna skulle därmed undgå det så kallade förväntningsgapet, som tydligt uppkommer vid redovisningsskandaler (Johansson et al, 2005). För att möjliggöra regelförenklingar i SME, utan att minska på tilliten, är detta något som bör eftersträvas. Det är kanske något som internationaliseringen kan föra med sig, då starka regleringar ofta inte har haft samma tyngd och inte varit lika starkt kopplat till förtroende i andra länder (Puxty, 1987).

Det empiriska resultatet, med förtroendet som revisionsplikten skapar som främsta motiv till ett bibehållande, är starkt kopplat till uppbyggnaden av den svenska institutionen. Sverige har länge kännetecknats av att vara en stark stat, där hårda regleringar har frambringt en rättvis och trygg marknadsplats för landets företagare.

Revisionen och starka regleringar har sedan 1930-talet, då Kreugerimperiet kollapsade, setts som ett försvar mot brottsbekämpning. Det är en filosofi som har levt vidare och som är den främsta anledningen till att revisionen har stärkts ytterligare sedan flera finansiella kriser och bankrutter under de senaste åren har upptäckts (Jönsson, 1991). I och med att sådana händelser inträffar förändras institutionen för att bemöta samhällets krav på just rättvisa och trygghet. Efter dessa finansiella kriser var det viktigt att möta intressenternas krav genom att åter stärka deras förtroende för revisionen och skapa ett väl fungerande samarbete, vilket innebar att regleringen blev ännu mer omfattande (Larsson, 2005).

5.3.2 Den svenska institutionen

Den institution som revisionen fundamentalt har etablerats i får konsekvenser för den nuvarande revisionsplikten. Det finns enligt Puxty et al (1987) tre olika krafter som influerar revisionen på olika nivåer beroende på vilken regleringsform som används inom institutionen. Dessa tre krafter är marknaden, samhället och staten. De fördelar med revisionsplikten som framkommit i resultatet kan kopplas samman med dessa tre faktorer för att utpeka de positiva effekterna som revisionsplikten skapar. Som vi tidigare har nämnt är konkurrenssituationen mer rättvis då revisionsplikten är med och styr marknaden, men även staten och samhället gynnas genom att ha en samlad kontrollverksamhet istället för att respektive intressent skall behöva utföra varsin kontroll för att säkerställa att företaget lämnar korrekta uppgifter.

Puxty et al (1987) använder dessa krafter för att förklara tre extrema regleringsmodeller av olika associationsformer där marknaden står för en marknadsstyrd reglering, samhället för en reglering där privata intresseorganisationer styr, och staten för en stark statlig regleringskontroll. Mellan dessa extremfall finns också två blandformer och den som Sverige sedan länge har efterliknat är korporatism. Korporatism baseras på den germanska formen och innebär att staten och samhället tillsammans utformar regleringar inom institutionen. Ursprungligen var det dock staten som hade den största makten, vilket bland annat har inneburit att revisionen sedan länge haft en stark koppling till skatten. Allt eftersom olika branschorganisationer har uppstått har statens makt försvagats och avregleringen ökat, vilket har inneburit att den svenska institutionen har förändrats. Denna avreglering skedde till viss del som en följd av att Sverige, antog till den anglosaxiska formen, vilket även

är den formen som England och USA bygger sin revision på, och som innebär att grupper i samhället har slutit sig samman för att dra riktlinjer och restriktioner.

Trots övergången till den anglosaxiska formen är uppbyggnaden av institutionen i Sverige mycket olik den i England, som är det land som SN har använt som jämförelseland. Englands institution är uppbyggd kring en stat där sambandet mellan kontroll och statlig reglering aldrig har varit så starkt, utan istället har privata branschorganisationer inom samhället varit de främsta pådrivarna av regleringen (Jönsson, 1991). Eftersom de fördelar som har framställts med revisionsplikten har en stark koppling till den svenska institutionen, betyder det att Sveriges institution har ett unikt inflytande och att revisionsplikten är en fungerande kontrollverksamhet som har haft en lång tradition och som därför är svår att avskaffa.

Eftersom förtroende mellan intressenter har skapats genom denna revisionsplikt och därmed blivit en sed bör den heller inte avskaffas trots att övriga EU-länder har gjort det. I Sveriges fall kan den, precis som FAR menar, fungera som en konkurrensfördel istället för nackdel eftersom den har en så stor betydelse. I England och i övriga EU kan någon annan slags associationsform eller reglering kanske passa bättre beroende på hur deras institution är uppbyggd.

För att fortsätta ha kvar viktiga element som förtroende och samstämmighet i Sverige bör revisionsplikten i SME därför finnas kvar. Ett undantag kan dock ske i mikroföretag då den komplexa regleringen medför att mycket av nyttan med revisionsplikten försvinner. I övriga SME bör en förenkling göras för att stärka nyttan av revisionen, då den i nuläget missgynnas av vissa regleringar. Den nytta som revisionsplikten frambringar och den inställningen som våra respondenter har i frågan, beror således mycket på hur den svenska institutionen är uppbyggd och hur den genom historien har präglats av en stark stat med hårda regleringar som kopplats samman med rättvisa, samstämmighet och förtroende.

5.4 Reflektioner kring slutsatsen

I och med den stora komplexiteten i frågan om revisionsplikten ger det resultatet vi kommit fram till utifrån vårt urval endast en övergripande hänvisning om vilken inställning representanter från SME samt revisorer från mindre revisionsbyråer har. Hade vår undersökning sett annorlunda ut med exempelvis fler respondenter hade kanske resultatet sett annorlunda ut, dock anser vi att personliga intervjuer var ett bra sätt för att uppfylla vårt syfte och för att få djup i vår undersökning. I efterhand kan vi kanske tycka att intervjuerna kunde ha kompletteras med enkäter för att få in fler åsikter angående revisionspliktens vara eller inte vara. Därmed hade vi inte heller begränsat oss till Malmö/Lundregionen, vilket hade gjort att vårt resultat hade blivit mer generaliseringsbart.

Eftersom vi valt våra respondenter slumpmässigt resulterade det i att endast en av våra respondenter från SME representerade ett mikroföretag. Att grunda våra antaganden på svar från enbart en respondent kan anses vara lite tunt. Vi valde dock, trots den stora osäkerheten, att göra detta eftersom argumentet stärktes av att revisorerna höll med.

I och med att vi läste en hel del artiklar innan vi påbörjade denna uppsats, är vi medvetna om att vi fått en viss insikt om för- respektive nackdelar med problemet. Med den insikten i åtanke hade vi vissa uppfattningar kring fenomenet redan från början. Vi anser ändå att vi lyckades inta en objektiv inställning då dessa uppfattningar till och med förändrades en del efter utförandet av den empiriska undersökningen. När vi hade läst artiklarna i Balans samt Thorell och Norbergs rapport var vi mer *för* ett avskaffande i SME än *emot*, men efter att ha dragit slutsatserna har vår syn på de fördelar som revisionsplikten genererar ändrats, och vi har fått en större förståelse för dess betydelse och historik.

5.5 Förslag på vidare forskning

Revisionspliktens vara eller inte vara i Sverige har visat sig vara ett relativt utforskat område, speciellt då det gäller svenska studier inom ämnet (Thorell & Norberg, 2005). Huruvida revisionsplikten skall vara lagstadgad eller inte är av intresse för flera grupper i samhället och det finns därmed flera nischer kvar att utforska. Ju mer vi har fördjupat oss i ämnet, desto fler frågor har dykt upp

och vi anser därför att det finns många olika förslag på vidare forskning inom revisionspliktens vara eller inte vara som kan vara ett bidrag till forskningen.

Då flera av våra respondenter upplever att revisionspliktens vara eller inte vara är en relativt anonym fråga som behöver diskuteras och utredas, anser vi att en intressant infallsvinkel vore att se de verkliga konsekvenserna vid ett avskaffande av revisionsplikten. Några frågor som skulle kunna undersökas är om avskaffandet även skulle medföra att lagen om att upprätta årsredovisning tas bort, eller om konkursfrekvensen bland de bolag som vid ett eventuellt avskaffande valt att inte revidera sitt företag skulle öka.

Vidare förslag till forskning skulle också kunna vara att utföra en djupare studie med ett större antal faktorer och andra intressentgrupper inblandade. Studien skulle även kunna innefatta fler företag för att kunna dra mer generella slutsatser.

Källförteckning

Lag

FAR, Aktiebolagslagen (1975:1385), Stockholm, FAR förlag.

Publicerade källor

Artsberg, Kristina (2003) *Redovisningsteori –policy och –praxis*, Malmö, Liber Ekonomi.

Bryman, Alan (2001) *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö, Liber AB.

Bryman, Alan och Bell, Emma (2005) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Malmö, Liber Ekonomi.

Davidsson, Bo och Patel, Runar (1994) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund, Studentlitteratur.

Diamant, Adam (2004) *Revisorns oberoende: Om den Svenska Oberoenderegleringens utveckling, dess funktion och konstruktion*, Uppsala, Lustus.

Eriksson, Lars Torsten och Wiedersheim-Paul, Finn (2001) *Att utreda, forska och rapportera*, Karlshamn, Liber AB.

FAR, *FARs Revisionsbok* (2005) Stockholm, FAR Förlag AB.

Fukuyama, Francis (1995) *Trust: the social virtues and the creation of prosperity*, New York, Free Press, cop.

Holme, Idar Magne och Krohn Solvang, Bernt (2001) *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Lund, Studentlitteratur.

Jacobsen, Dag Ingvar (2002) *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Lund, Studentlitteratur.

Jacobsen, Dag Ingvar och Thorsvik, Jan (2002) *Hur moderna organisationer fungerar*, Lund, Studentlitteratur.

Johansson, Sven-Erik, Häckner, Einar och Wallerstedt, Eva (2005) *Uppdrag revision – revisorsprofessionen i takt med förväntningarna*, Stockholm, SNS Förlag

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund, Studentlitteratur.

- Perloff, Jeffrey M (2001) *Microeconomics*, Boston, Mass. : Addison-Wesley.
- Putnam, Robert D. (2001) *Den ensamme bowlaren*, Stockholm, SNS Förlag.
- Rienecker, Lotte och Stray Jörgensen, Peter (2004) *Att skriva en bra uppsats*, Malmö, Liber.
- Svenska Revisorsamfundet (SRS) (2001) *Vägledning för revision – Metodik*, Uppsala.
- Smith, Dag (2000) *Redovisningens språk*, Lund, Studentlitteratur.
- Trost, Jan (1997) *Kvalitativa intervjuer*, Lund, Studentlitteratur.

Forskningsartiklar

- Ashby Morrison, Mary, "Rush to judgment: the lynching of Arthur Andersen & Co.", *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 15, sid. 335-375, (2004)
- Carcello, Joseph V., Hermanson, Dana R. och Raghunandan K., "Changes in Internal Auditing During the Time of the Major US Accounting Scandals", *Internal Journal of Auditing*, vol. 9, sid 117-127, (2005)
- Guthrie, James och Broadbent, Jane, "Changes in the public sector: A Review of Recent "Alternative" Accounting Research", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, vol 5, sid 3-32, (1992)
- Jönsson, Sten, "Role Making for Accounting While the State is Watching", *Accounting, Organisations and Society*, vol. 16, sid 521-547, (1991)
- Jönsson, Sten och Marton, Jan, "*The Nordic Research Group for the Study of the Accounting Regulation Process – Sweden*", *Occasional Paper Series in Accounting & Auditing*, no 2, (1994)
- Larsson, Bengt, "Auditor regulation and economic crime policy in Sweden, 1965 –2000", *Accounting Organizations and Society*, vol. 30, sid 127 –144, (2005)
- Norberg, Claes och Thorell, Per, "Revisionsplikten i små aktiebolag", *Svenskt Näringsliv*, (2005)
- Puxty, Willmott, Cooper & Lowe, "Modes of Regulation in Advanced Capitalism: Locating Accountancy in Four Countries", *Accounting, Organizations and Society*, vol 12, sid 273-291, (1987)
- Townley, Barbara, Cooper, David J. och Oakes, Leslie, "Performance Measures and the Rationalization of Organizations", *Organization Studies*, vol. 24, sid 1045-1071, (2003)

Unerman, Jeffrey och O'Dwyer, Brendan, "Enron, Worldcom, Andersen et al.: a challenge to modernity", *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 15, sid 971-993, (2004)

Willmott, Hugh C, Puxty, Anthony G, Robson, Keith, Cooper, David J och Lowe, E Anthony, "Regulation of Accountancy and Accountants: A comparative Analysis of Accounting for Research and Development in Four Advanced Capitalist Countries", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, vol 5, sid 32-56, (1992)

Övriga artiklar

Andersson, Per-Olof, "Revisorerna tillför företagsekonomisk kompetens – Behåll revisionsplikten", *Balans*, no. 4, sid 33-34, (2005)

Axenborg, Inga-Lisa, "Rör inte revisionsplikten", *Balans*, no. 4, sid 32, (2005)

Brännström, Dan, "Revisorn gör stor nytta – även i små bolag!", *Balans*, no. 4, sid 35-36, (2005)

Carlsson, Mikael, "Argumenten för revisionsplikt håller inte!", *Redovisningskonsulten*, no.3, sid 19, (2005)

Ehlin, Åsa, "Revision kan alltid göras på ett enkelt sätt i företag med enkel redovisning", *Balans*, no. 11, sid 18,(2005)

Gustavsson, Bengt, "I Värmland har vi löst knuten med revisionsplikt", *Dagens Industri*, (2005-04-16)

Halling, Pernilla, "Det har saknats en genomgripande diskussion om revisionsplikten", *Balans*, no. 4, 24-25, (2005)

Halling, Pernilla, "Revisionsplikten lockar till debatt", *Balans*, no. 11, sid 16, (2005)

Halling, Pernilla, "Sällan revision i små företag i EU-länderna", *Balans*, no. 3, sid 16, (2005)

Jiborn Magnus "Varumärkets värde ligger i förtroendet" Publicerad i *Svenska Dagbladet* 2004-07-08

Justitiedepartementet, Förenklade redovisningsregler, m.m., promemoria, s. 134, 29/11-2004

Levander, Margaretha, "De små får betala för de storas skandaler", *Dagens Industri*, (2004-12-16)

Nyquist, Kerstin, "Slopad revisionsplikt i små aktiebolag", *Debatt & Kommentarer*, (2005)

Precht, Elisabeth, ”Revisionsplikt var svaret på ekonomisk brottslighet”, *Balans*, no. 4, sid 22-23, (2005)

Sjölund, Hans, ”Branschen bör agera för bättre regler för revision i små bolag”, *Balans*, no. 4, sid 28-30, (2005)

Wedberg, Benny, ”Nya lagar vid årsskiftet” *Redovisningskonsulten*, no. 8, sid 8-9, (2005)

Ölund, Per, ”Bräcklig grund för oförändrad revisionsplikt”, *Redovisningskonsulten*, no. 3, sid 17-19, (2005)

Elektroniska källor

http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/30_Skrivelser/2002/analys_enron_020423.pdf 2005-12-01

<http://www.affarsvarlden.se/konsultguiden> 2005-11-23

<http://www.lub.lu.se> 2005-11-01

<http://www.ne.se> 2005-11-15

<http://www.regeringen.se> 2005-11-23

<http://www.scb.se> 2003-02-25

Muntliga källor

Abdelkarer Fahim, ASF-restaurang AB

Claes Petrán, Eltraco AB

David Eskilsson, Hollerup & Partners

Jan Svensson, Equus AB

Jonas Hammar, Compliq AB

Johan Kling, Andersson & Norberg

Mats Wahlberg, Mats Wahlberg & Co Revision AB

Mats Gyllenberg, Revisionsfirman Sven-Erik Nilsson AB

Rolf Edling, Mårtenstorgets Tandläkare AB

Per-Olof Lodin, Lodin Revision AB

Bilagor

Bilaga 1 – Presentation av våra respondenter

SME

ASF Restaurang AB:

ASF Restaurang AB består av de två restaurangerna *Romana* och *Wrap House* i Lund, har till uppgift att bedriva restaurangrörelse. De har fem anställda och nettoomsättningen uppgick 2004 till 5 499 tkr.

Respondent på företaget var Abdelkader Fahim, som också är ägare. Han har arbetat inom restaurangbranschen sedan 1995 och har varit ägare för ASF Restaurang AB sedan 2002.

Compliq System AB:

Compliq System AB är ett företag som tillverkar datorer och annan informationsbehandlingsutrustning. De erbjuder även tillverkning och försäljning av datorer och tillbehör samt konsultationer inom data. De har åtta anställda och nettoomsättningen uppgick 2004 till 24 396 tkr.

Respondent på företaget var Johan Hammar, som både är ägare samt delar VD-posten tillsammans med en partner. Hans främsta ansvarsområden på företaget är personal, försäljning och marknadsföring. Han har en lärarexamen från Malmö Högskola och har arbetat på Compliq System AB sedan 1992. 1995 slutade han dock för att arbeta på Eriksson i 8 år, men återvände till Compliq 2003.

Eltraco AB:

Eltraco AB bedriver teknisk konsultverksamhet inom produktion av kretskort och därmed förenlig verksamhet. De har för närvarande fyra anställda och deras nettoomsättning uppgick 2004 till 6 966 tkr.

Respondent på företaget var Claes Petrén, som är ekonomiansvarig. Han är inte en av de anställda utan istället är han inhyrd för att sköta företagets ekonomi. Han är utbildad civilekonom i Lund och har varit verksam inom företaget sedan starten.

Equus AB:

Equus AB idkar agenturhandel med blandat sortiment. De äger och driver handel med värdepapper, utövar handel samt försäljning av kemiska produkter och bedriver import och handel med jordbrukssprutor och jordbruksmaskiner. I företaget finns det idag fem anställda och deras nettoomsättning uppgick 2004 till 12 315 tkr.

Respondent på företaget var Jan Svensson, VD och ägare, som startade Equus AB år 2002. Han har arbetat inom branschen i 35 år och är utbildad lantmästare, men har även läst företagsekonomi vid universitetet.

Mårtenstorgets Tandläkare AB:

Mårtenstorgets Tandläkare AB är en tandläkarfirma som grundades av Rolf Edling år 1980. Han driver idag företaget ensam och har en tandsköterska anställd. Nettoomsättningen uppgick 2004 till 1239 tkr.

Respondenten på företaget var tillika Rolf Edling, utbildad tandläkare, som varit verksam i branschen i 26 år.

Revisorer

Andesson & Norberg:

Andersson & Norberg KB bedriver verksamhet inom redovisning, revision och skatterådgivning. Tidigare hette företaget Norberg & Jansson, men i september 2004 hoppade två av de tre delägarna av för att grunda revisionsbyrån Andersson & Norberg. Företaget har idag sex anställda.

Respondent på byrån var Johan Kling, som är godkänd revisor sedan januari 2003, men har arbetat med revision ända sedan 1998. Han är utbildad civilekonom vid Handelshögskolan i Jönköping.

Hollerup & Partners AB:

Hollerup & Partners AB bedriver revisionsverksamhet med såväl revisions- som rådgivningstjänster. Bolaget har funnits sedan 2004 och har idag fyra anställda.

Respondent på revisionsfirman var David Eskilsson, godkänd revisor och delägare. David är utbildad civilekonom vid Lunds Universitet, och har arbetat som revisor i sex år.

Mats Wahlberg & Co Revision AB:

Mats Wahlberg & Co AB bedriver revisions- och rådgivningsverksamhet. Bolaget har funnits sedan 2003 och har två anställda.

Vår respondent på revisionsfirman var ägaren Mats Wahlberg, auktoriserad revisor, startade byrån 2003. Han har en civilekonomexamen med redovisningsinriktning och har arbetat inom revisionsbranschen sedan 1988, först på Ernst & Young, för att sedan starta eget.

Per-Olof Lodin Revision AB

Per-Olof Lodin Revision AB är en revisionsbyrå som erbjuder tjänster inom redovisning, bokföring, revision och skatterådgivning. Redovisning omfattar cirka 15 % av verksamheten och bolaget har en anställd, ägaren själv. Företaget har funnits sedan 1998.

Vår respondent på revisionsfirman var Per-Olof Lodin, auktoriserad revisor och VD för företaget. Han är utbildad civilekonom med redovisningsinriktning vid Lunds Universitet och har arbetat som revisor på LRF sedan 1984.

Revisionsfirman Sven-Erik Nilsson AB

Revisionsfirman Sven-Erik Nilsson AB är en revisionsbyrå som utför revisions- och redovisningsuppdrag samt därmed förenlig verksamhet. Bolaget har i sex anställda. Företaget har funnits sedan 1965.

Vår respondent på revisionsfirman var ägaren Mats Gyllenberg, godkänd revisor. Mats har arbetat som revisor i tjugo år och arbetar till största delen med revision.

Bilaga 2 - Ämnesförklaring som skickades till våra respondenter

Revisionspliktens vara eller inte vara – för små och medelstora aktiebolag i Sverige

Om Sverige skall ha kvar den lagstadgade revisionsplikten för alla aktiebolag är idag en mycket aktuell fråga. Med anledning av detta har Svenskt Näringsliv inlett en diskussion som blivit underlag till ett flertal frågor såsom; vilka för- respektive nackdelar finns det med att ta bort revisionsplikten i små- och medelstora aktiebolag (SME)? Vilka blir konsekvenserna?

Den generella revisionsplikten för samtliga aktiebolag infördes 1983 i Sverige. Huvudmotiven bakom införandet var att:

- ökad inblick i bolagen skulle minska ekobrott
- öka nyttan för ägarna.

Att samma regler gäller för samtliga aktiebolag oavsett storlek är en tradition som har levt kvar i Sverige sedan flera generationer tillbaka. Detta bibehölls även när Aktiebolagskommittén i mitten av 1990-talet tog upp revisionspliktens nödvändighet till diskussion, trots att det i EG:s fjärde bolagsdirektiv framgick att det fanns möjlighet för revisionsundantag för landets SME. (Ölund, 2005)

Fördelar med lagstadgad revisionsplikt är att det blir bättre ordning i bolagen, vilket bland annat leder till mindre fel i bokföringen, färre bedrägerier och färre skattebortfall på grund av ökad kontrollmöjlighet (Nyquist, 2005). Ökad kontrollmöjlighet gällande skatter leder i sin tur till en slagkraftigare brottsbekämpning. (Brännström, 2005) Nackdelar med dagens lagstadgade revisionsplikt är att den är anpassad till de stora aktiebolagen, på så sätt blir den mycket omfattande för SME och utgör därmed även en stor kostnad för dessa.

I England, som ofta ses som revisionens hemland, började revisionsplikten för små och medelstora bolag att avskaffas successivt redan 1993. (Ölund, 2005) Hur kan det då komma sig att Sverige tillsammans med sina närmsta nordiska grannar och Malta är unika inom EU med att fortfarande ha kvar

revisionsplikten? Åsikterna kring revisionspliktens vara eller inte vara i SME skiljer sig åt. En del hävdar att revisionsplikten inte är en börda för SME utan istället gör dem en stor tjänst, medan andra menar att revisionsplikten hämmar bolagens utveckling eftersom de inte kan konkurrera med länder som redan avskaffat den.

Bilaga 3 - Intervjuguide till revisorer

Allmän upplysning:

- Vilken befattning har Ni idag?
- Hur länge har Ni jobbat som revisor?
- Vad arbetar Ni mest med, revision eller redovisning? – Hur länge med revision?
- Vilken utbildningsbakgrund har Ni?

Revisionsplikten

- Är Ni för eller emot lagstadgad revisionsplikt?
- Vilka anser Ni gynnas av att det finns lagstadgad revisionsplikt?
 - På vilket sätt?
- Vilka anser Ni missgynnas av att det finns lagstadgad revisionsplikt?
 - På vilket sätt?
- Bör omfattningen på revisionen relateras till AB storlek?
 - Om JA hur?
 - Om NEJ varför?
 - Kostnaden?
- Anser Ni det finns något alternativ till revision för att säkerställa att informationen som bolaget lämnar är korrekt?
- Vem anser Ni har störst nytta av att revision genomförs? (samhället, företaget m.m.)

- Hur stor del av era klienter utgörs av SME?
- Om revisionsplikten tas bort i Sverige, skulle detta leda till konsekvenser för Er?
 - På vilket sätt?
- Tror Ni att relationen mellan er och klienterna skulle förändras? – På vilket sätt?
- Tror Ni att borttagande av revisionsplikten leder till att Ni som revisorer får minskad insyn i klienternas verksamhet – Konsekvenser?
- Vilka intressenter tror ni kommer kräva revision oavsett om den tas bort eller inte? (Kreditgivare, kunder, Skatteverket)
 - Vad grundar Ni det på?
- Anser Ni att det är det rätt att behålla revisionen i SME trots att de flesta länderna inom EU avskaffat plikten?
- Tror Ni det har det någon betydelse eller är detta en nationell sakfråga?

Bilaga 4 - Intervjuguide till representanter från SME

Allmän upplysning:

- Vilken befattning har Ni idag?
- Hur länge har Ni varit verksam inom denna bransch?
- Hur länge har Ni varit verksam i bolaget?
- Vilken utbildningsbakgrund har Ni?

Revisionsplikten

- Är Ni för eller emot lagstadgad revisionsplikt?
- Vad anser Ni är bra med lagstadgad revisionsplikt? (Fördelar)
- Känner Ni trygghet över att den information Ni lämnar ut angående företagets resultat och ställning är korrekt efter en revision?
- Vad anser Ni är dåligt med lagstadgad revisionsplikt? (Nackdelar)
- Tycker Ni det är korrekt att revisionen är lika omfattande för alla AB oavsett storlek?
 - Om JA, vad grundar Ni det på?
 - Om NEJ, hur tycker NI det bör vara istället?
- Anser Ni det finns något alternativ till revision för att säkerställa att informationen som bolaget lämnar är korrekt?
- Vem anser Ni har störst nytta av att revision genomförs? (Ägarna, Skatteverket, kreditgivarna, leverantörerna)
- Tycker Ni att kostnaden för revision är rimlig? (kostnad v/s nytta)

- Om lagstadgad revisionsplikt tas bort i Sverige, kommer Ni då fortsätta att låta ert bolag revideras?
 - Om JA, varför?
 - Om NEJ, varför?

- Tror Ni att dina intressenter kommer kräva revision trots ett avskaffande? Vilka?

- Påverkar det Er ur konkurrenssynpunkt om revisionsplikten avskaffas? (regler, resurser, redan avskaffats i de flesta av länderna inom EU)